

Tisdagen den 16 november

kl. 15.00

*Fyllnadsval till
utskott***§ 1 Fyllnadsval till utskott**

Herr TALMANNEN: Detta val är föranlett av att herr Karlén skall beredas plats i utskott under tid som herr Ahlmark i Uppsala beviljats ledighet från riksdagsarbetet.

Moderata samlingspartiets partigrupp har anmält herr Karlén som suppleant i kulturutskottet.

*Meddelande om
arbetet under
hösten*

Herr talmannen förklarade därefter vald till

suppleant i kulturutskottet

herr Karlén (m).

§ 2 Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

§ 3 Meddelande om arbetet under hösten

Herr TALMANNEN:

Såsom framgår av uppsatta anslag blir kammarens sammanträde torsdagen den 18 november ett bordlägningsplenium som tar sin början kl. 14.00. Fredagens bordlägningsplenium börjar redan kl. 13.00 med hänsyn till att flera interpellationssvar då kommer att lämnas.

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär ärendeplan för behandling i kammaren av utskottsbetänkanden under tiden den 17 november – den 18 december 1976. Av denna plan, som bygger på från utskotten inhämtade uppgifter om bordläggning av betänkanden, framgår att den totala arbetsbelastningen i kammaren denna höst blir väsentligt mindre än tidigare men att det inte är möjligt att undvika att ett stort antal tidskrävande ärenden kommer upp till behandling först under veckan den 13–18 december. Det blir därför ofrånkomligt att anordna arbetsplenium även lördagen den 18 december, som i den ursprungliga tidsplanen betecknats som en eventuell arbetsplenidag.

Med ledning av ärendeplanen har upprättats en likaledes utdelad reviderad preliminär tidsplan för kammarens sammanträden. Denna utvisar bl. a. att sex av de sammanträden som tidigare förutsatts behöva utnyttjas för arbetsplena i stället blir bordlägningsplena och alltså helt står till förfogande för besvarande av interpellationer.

Tisdagen den
16 november 1976

*Om invandrarnas
rätt till undervisning
i svenska, m. m.*

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara fröken *Hjelmströms* (vpk) den 15 oktober anmälda interpellation, 1976/77:9, till herr statsministern, och anförde:

Herr talman! Fru Hjelmström har frågat statsminister Fälldin dels vilka åtgärder regeringen avser vidta för att tillförsäkra invandrarna rätten till svenskundervisning i vad gäller såväl anställda, arbetslösa som hemarbetande, dels om regeringen anser att det är möjligt för ett enskilt statsråd att jämsides med så stora områden som arbetsmarknadsfrågor och jämställdhetsfrågor ägna invandrarfrågorna den tyngd de förtjänar, eller om det faktum att man inte utsett någon minister att särskilt handha dessa frågor är ett uttryck för regeringens syn på invandrarfrågorna som mindre väsentliga. Frågorna har överlämnats till mig för besvarande.

Lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning gäller alla anställda invandrare som behöver sådan undervisning. Enligt denna lag är arbetsgivaren skyldig att inom viss tid ge utländsk arbetstagare ledighet för att delta i undervisning i svenska språket med samhällsorientering samt att betala honom lön under studietiden. Arbetstagaren kan alternativt delta i sådan undervisning på fritiden. Även i detta fall skall arbetsgivaren betala arbetstagaren lön under studietiden.

Lagen innehåller vissa garantier för att arbetstagaren skall få sin rätt till undervisning. Arbetsgivaren är för det första skyldig att informera arbetstagaren om hans rättigheter. Allmänt gäller att om arbetsgivaren åsidosätter sina förpliktelser blir han skadeståndsskyldig mot arbetstagaren och i vissa fall mot dennes fackliga organisation. Om arbetstagaren blir uppsagd enbart därför att han eller hon begär eller utnyttjar sin rätt, är uppsägningen ogiltig. För att arbetstagaren inte skall gå miste om sin rätt på grund av att han vid anställningstillfället eller senare avgett en förklaring att han inte avser att göra anspråk på ledighet och lön för deltagande i svenskundervisning, har uppsägningsskyddet kompletterats med en föreskrift om att en sådan förklaring är ogiltig.

För att skapa ytterligare garantier för de invandrare som tagit anställning här i landet före den 1 januari 1973 har lagen nyligen ändrats. Lagen förutsätter att utbildningen av dessa invandrare skall genomföras successivt fram till 1 juli 1978. Genom lagändringen förlängs arbetsgivarens skyldigheter ett år, om han har försummat att ge ledighet och lön inom den föreskrivna tiden. Berörd arbetstagarorganisation får då besluta om när ledigheten skall börja. Ledigheten skall dock börja senast den 30 juni 1979. Uppkommer tvist mellan arbetsgivaren och organisationen skall organisationens beslut gälla intill dess tvisten har prövats av domstol. Organisationen har sålunda s. k. tolkningsföreträdare. I samband med att lagändringen trädde i kraft fick de fackliga organisationerna statliga bidrag med sammanlagt 1 milj. kr. för att genom uppsökande verksamhet informera de anställda invandrarna om lagens innehåll och betydelse.

Även invandrare som inte har anställning har rätt att få undervisning

Tisdagen den
16 november 1976

*Om invandrarnas
rätt till undervisning
i svenska, m. m.*

i svenska. Undervisningen, som genom studieförbunden anordnas av skolöverstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och statens invandrarverk, är avgiftsfri och står öppen för alla invandrare. Omfattningen av studieförbundens invandrarundervisning har under senare år ökat kraftigt, och denna undervisning utgör numera en mycket stor del av förbundens totala verksamhet. För att stimulera hemarbetande invandrare att delta i undervisningen får studieförbunden särskilda statsbidrag för uppsökande verksamhet och för barntillsyn. För innevarande budgetår har 600 000 kr. beräknats för dessa ändamål.

Slutligen kan nämnas att chefen för utbildningsdepartementet – enligt vad jag erfarit – har för avsikt att senare ta initiativ till en övergripande utvärdering av den hittills bedrivna verksamheten med svenskundervisning för invandrare.

Frågor som rör invandring och medborgarskap utgör en betydande del av det totala antalet ärenden i arbetsmarknadsdepartementet. Det ligger i sakens natur att ärenden av det här slaget många gånger är tidsödande. Varje ärende rör människor som ofta befinner sig i en svår situation och därför kan ställa anspråk på att få sitt ärende utförligt granskat.

Två viktiga förändringar som berör departementet har emellertid genomförts. Jämställdhetsarbetet har överförts från statsrådsberedningen och lagts till mitt ansvarsområde. Under den förra regeringen leddes det löpande arbetet i jämställdhetsdelegationen av statsrådet Leijon i arbetsmarknadsdepartementet. Nu har emellertid delegationens direktiv och sekretariat överförts till den parlamentariska jämställdhetskommittén. Arbetet ges härigenom en parlamentarisk förankring. Den stora delegationen har ombildats till en referensgrupp.

Vidare har industriministern fått ansvaret för ärenden som rör regionalpolitiken, vilket har inneburit en väsentligt minskad arbetsbörda för arbetsmarknadsministern.

Dessa förändringar har gjort det möjligt för departementschefen att handha ärenden som rör invandring och medborgarskap. Jag vill understryka att ambitionsnivån i vad gäller omsorgen vid handläggningen av invandrarärenden är oförändrat hög.

Fröken HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Jag ställde ursprungligen frågan till statsminister Fälldin av det enkla skälet att jag trodde att det normalt ankom på statsministern att handha arbetsfördelningen inom regeringen. Så är uppenbarligen inte fallet inom den nya regeringen. I den nya regeringen tillkommer detta arbetsmarknadsministern. Vid sidan av arbetsmarknadsfrågor, jämställdhetsfrågor och invandrarfrågor skall alltså Per Ahlmark ägna sig åt denna uppgift, en uppgift som – att döma av den nya regeringens hittillsvarande agerande, där statsråden huvudsakligen verkar ägna sig åt att dementera varandras uttalanden – förefaller mig vara en heltidssysselsättning. Den heltidssysselsättningen har Per Ahlmark inte tagit upp i den senare delen av

Tisdagen den
16 november 1976

*Om invandrarnas
rätt till undervisning
i svenska, m. m.*

interpellationssvaret, där han redogör för skälen till att ambitionsnivån i vad gäller omsorgen vid handläggningen av invandrarärenden också fortsättningsvis skall vara hög.

Vad har egentligen hänt konkret sedan den nya regeringen tog över också invandrarfrågorna? Jo, tre saker.

För det första har antalet ministrar som handlägger frågorna minskat från två till en.

För det andra har denne minister samtidigt åtagit sig uppgiften som vice statsminister – det står visserligen inte inskrivet någonting om det i regeringsformen, men rent praktiskt skall det tydligen fungera på det sättet.

För det tredje har jämställdhetsfrågorna överförts från statsrådsberedningen till denne ministers ansvarsområde.

De båda förstnämnda faktorerna förbigår herr Ahlmark med tystnad i sitt svar. Skälet till den åtgärd som jag nämner som tredje punkt anges vara en minskning av arbetsbördan. Såvitt jag kan bedöma är det tvärtom. Per Ahlmark har ju gång på gång, inte minst i valrörelsen, förklarat att dessa frågor är en huvuduppgift för den nya regeringen. Eller är det så, Per Ahlmark, att jämställdhetsfrågorna som rör övergripande samhällsproblem för över hälften av Sveriges befolkning inskränker sig till en lag mot könsdiskriminering? Frågor som gäller så skilda områden som sysselsättningspolitiken, daghemsbristen, utbildningspolitiken, kvinnodiskrimineringen inom massmedia och arbetsidan, för att bara ta några exempel.

Förutom jämställdhetsfrågorna åberopar Per Ahlmark som skäl för en minskning av arbetsbördan inom departementet att regionalpolitiken överförts till industriministern. Jag medger att detta kan vara en minskning, även om jag betvivlar det efter att ha sett regeringens hittillsvarande agerande eller snarare brist på agerande.

Jag betraktar invandrarfrågorna som oerhört väsentliga, alldeles för väsentliga för att drunkna i arbetsmarknadsministerns mångsyssleri eller för att hänskjutas till tjänstemannanivå. Invandrarna har under hela efterkrigstiden till stor del hänvisats till tunga, smutsiga och dåligt betalda arbeten. De har exploaterats hårt av arbetsköparna och utsatts för kulturell och språklig isolering. De har ännu långt kvar för att ens komma i närheten av samma rättigheter och ställning som svenska medborgare. Invandrarfrågorna gäller också alla de politiska flyktingar som söker en fristad i Sverige undan terrorn och förtrycket i exempelvis Chile eller Turkiet.

Dessa frågor anses inte behöva någon särskild minister. Dessa frågor jämför regeringens samordningsman Carl Tham med professorsutnämningar. Jag vill fråga Per Ahlmark: Instämmer arbetsmarknadsministern i detta uttalande eller tar han avstånd från det sätt på vilket för enskilda människor livsviktiga frågor behandlas av Carl Tham?

Så till den andra frågan i min interpellation, frågan om invandrarnas rätt till svenskundervisning.

Där säger Per Ahlmark att lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning nyligen skärpts. Men det är väl ändå en skön målning av verkligheten. Vad som skedde i våras var att man mjukade upp bestämmelserna för arbetsköparna. I lagen från 1972 föreskrevs att arbetsköparna var skyldiga att före den 1 juli 1978 möjliggöra för vissa invandrare att få ledighet och lön för svenskundervisning. När det så stod klart att man på arbetsköparhåll inte skulle fullgöra dessa bestämmelser utsträcktes tiden fram till 1979, en förvisso mild behandling av lagbrytare.

Vi föreslog från vpk tvärtom reella skärpningar av lagstiftningen så att företagen inte också fortsättningsvis skulle kunna sabotera invandrarnas berättigade krav på svenskundervisning. Vi föreslog att undervisningen skulle börja senast 30 dagar efter anställningen och inte som lagen föreskrev 60, av det enkla skälet att man i annat fall gav företagen en möjlighet att smita ifrån sitt ansvar genom att korttidsanställa invandrare. Vi föreslog att arbetsköparna skulle åläggas skyldighet att omedelbart informera invandrarna om deras rättigheter och inte, som nu står föreskrivet, så snart så kan ske. Vi föreslog att arbetsmarknadsstyrelsen skulle som tillsynsmyndighet kontrollera efterlevnaden av lagen, eftersom det inte är rimligt att kräva att invandrare utan kunskaper i svenska språket själva skall kunna bevaka sin rätt. Det är ju just för att de skall kunna bevaka sina medborgerliga rättigheter som de måste få denna undervisning.

Vi hade också andra förslag, bl. a. böter för försumliga arbetsköpare.

Att de krav vi ställde på en skärpning av lagstiftningen var och är nödvändiga visar den första grundliga uppföljning av lagen som skett. Den undersökningen avslöjar att mer än vart tredje företag i Malmö, eller över 37 %, inte gjort någonting för att få i gång svenskundervisningen. Det sämsta betyget får företagen inom fastighetsbranschen, där mer än 80 % aldrig brytt sig om invandrarnas lagstadgade rättigheter till språkundervisning. Andra företag vägrade att över huvud taget ställa upp i undersökningen, som gjorts av det kommunala invandrarrådet i Malmö tillsammans med ABF och FCO.

Lagen skall nu praktiseras så att arbetsköparna gör en första bedömning av invandrarnas språkkunskaper. Sedan lämnar de ett förslag till arbetslagaren och facket. Här konstaterar utredningen att det finns ett klart samband mellan vem som gjort denna första undersökning och antalet invandrare som börjat språkundervisning. I de fall facket varit med vid bedömningen har fler invandrare startat svenskundervisning.

Från LO i Stockholm säger man att många företag medvetet saboterar lagen. Det är också invandrarorganisationernas erfarenhet. De säger dessutom att många arbetsköpare inte anställer invandrare som inte kan svenska, just för att undgå lagen. Och detta är ett av de främsta skälen till ansvällningen av studieförbundens invandrarundervisning. Man övervältrar alltså ansvaret på staten.

Jag vill avsluta med att ställa ytterligare en fråga till Per Ahlmark:

Tisdagen den
16 november 1976

*Om invandrarernas
rätt till undervisning
i svenska, m. m.*

Anser Per Ahlmark mot bakgrund av dessa förhållanden fortfarande att någon skärpning av lagstiftningen inte är aktuell?

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Interpellationen gäller ju framför allt svenskundervisningen för invandrare, och den rymmer en hel rad påståenden om invandrapolitiken. Därför har statsministern överlämnat interpellationen till mig för besvarande.

När Eva Hjelmström säger att antalet ministrar har minskat från två till en, förstår jag henne inte. Invandrarfrågorna kan ju inte sägas vara ett problem som ligger under ett enda departement. Ansvaret för de människor som kommit till Sverige och som gör en oerhört viktig insats i svenskt samhällsliv ligger på många departement. Det ligger på bl. a. utbildningsdepartementet och socialdepartementet liksom på en rad olika myndigheter.

Svenskundervisningen skall nu utredas av utbildningsdepartementet, och detta sker naturligtvis också i samråd med arbetsmarknadsdepartementet. Lika litet som när det gäller jämställdhetsfrågorna får det verka som om denna fråga ligger på en enda plats. Värderingarna måste genomgå lagstiftningsarbete och beslut i en riktning som gör att människor kan anpassa sig till svenskt samhällsliv.

Den artikel som Eva Hjelmström talar om innehöll en rad missuppfattningar och ofullständiga citat. Det finns ingen som helst anledning att gå in på dem.

Invandrarfrågorna har under de veckor som jag varit i tjänst i arbetsmarknadsdepartementet tagit mer tid än någon annan ärendegrupp. Jag kan bara peka på handläggningen av det mycket omfattande assyrierärendet som ledde fram till ett regeringsbeslut i fredags. Vi förbereder just nu ett viktigt ärende som gäller en eventuell ökning av flyktingkvoten utöver de 750 som den gamla regeringen beslutade om.

Jag vill än en gång betona att den minskning av arbetsbördan för arbetsmarknadsdepartementet som har genomförts i och med den nya regeringens tillträde har gjort det möjligt för departementschefen att med samma omsorg som tidigare handlägga invandrarärendena.

Det finns i interpellationen påståenden om grunderna för att invandrare skall få fortsatt uppehållstillstånd som jag är angelägen om att rätta. Annars skulle det kunna sprida sig missuppfattningar om vad lagen innebär.

En utlänning som har fått uppehålls- och arbetstillstånd här i landet kan förutsätta att han eller hon får sina tillstånd förlängda. Ansökan om förlängning av tillstånd sker alls inte på samma grunder som vid förstagångsansökan. Arbetslöshet eller bristande försörjningsförmåga utgör inga hinder mot att få tillstånden förlängda.

Sverige tillämpar alltså icke någon "gästarbetarpolitik". En utlänning som kommit hit i enlighet med vad som gäller för den reglerade invandringen får, om han eller hon vill, stanna här även i fortsättningen.

Det är bara på grund av brott eller annan allvarlig misskötsel som man riskerar att vägras fortsatt vistelse i Sverige.

Det förhållandet att uppehålls- och arbetstillstånd meddelas för viss tid innebär alltså inte någon begränsning i rätten att vistas här. Utlänningar som varit bosatta i Sverige viss tid, som regel ett år, kan numera påräkna att få uppehållstillstånd – som regel utan tidsbegränsning, s. k. permanent uppehållstillstånd. Ett sådant tillstånd innebär även befrielse från kravet på arbetstillstånd. Det permanenta uppehållstillståndet har alltså ersatt det tidigare bosättningsstillståndet.

Eva Hjelmström talar i sin interpellation om bosättningsstillstånd som om det fortfarande skulle finnas kvar i lagtexten. Men det finns alltså inte kvar. De rättsverkningar som tidigare följde av bosättningsstillståndet är numera knutna till det permanenta uppehållstillståndet.

Så frågar Eva Hjelmström om företagen inte saboterar svenskundervisningen. Det är riktigt att det har förekommit uppgifter om att företag försvårar den svenskundervisning som regering och riksdag har ställt sig bakom och beslutat om. Man har sagt att undervisningen för de "gamla" invandrarna, dvs. de som har börjat sin anställning före 1973, inte har fått tillräcklig omfattning. Därför fanns det risk för att inte alla invandrare skulle hinna få sin undervisning inom den lagstadgade femårsperioden.

Man gjorde då en utredning inom arbetsmarknadsdepartementet. Den visade att just en sådan risk inte kunde uteslutas, och därför ändrades lagen på det vis som jag har redovisat i mitt interpellationssvar. Jag vill därför stryka under att arbetsgivaren är skyldig att inom viss tid dels informera arbetstagaren om hans eller hennes rätt till undervisning, dels bereda honom/henne möjlighet till ledighet för studier. Om arbetsgivaren inte fullgör de skyldigheterna blir han eller hon skadeståndsskyldig, liksom när han/hon i övrigt åsidosätter sina förpliktelser enligt lagen.

Det är också riktigt att det kan finnas vissa företag som avstår från att anställa invandrare för att undgå de kostnader som är förenade med rätten till svenskundervisning. Jag medger att detta är ett allvarligt problem. Lagstiftningen får inte leda till att invandrarna inte kan konkurrera på lika villkor på arbetsmarknaden, därför att deras arbetskraft är för dyr!

Visar det sig att problemet får större omfattning, måste man naturligtvis vidta åtgärder för att undanröja bristerna. Jag vill därför påminna om den utredning av svenskundervisningen som utbildningsministern kommer att tillsätta. Den utredningen kommer också att gälla den här lagbundna svenskundervisningen.

Till slut frågar Eva Hjelmström om man borde skärpa lagen. Vi får väl först se på vad den utredning kommer fram till som utbildningsministern nu skall tillsätta. Från LO-håll har en intressant tanke tagits upp, nämligen frågan om tolkningsföreträdare för "nya" invandrare. Frågan är av intresse, eftersom lagändringen i våras tog sikte på de "gamla" invandrarnas situation, dvs. de som var anställda före den 1 januari 1973.

Tisdagen den
16 november 1976

*Om invandrarnas
rätt till undervisning
i svenska, m. m.*

Bakom den lagen låg en oro för att de inte skulle hinna få del av den undervisning som lagen ger dem rätt till och därför gällde det att sätta kraft bakom lagen. Det viktiga i den reformen var den bestämmanderätt som facket fick om ledighetens förläggning i tiden, och en tolkningsföreträdesrätt infördes för att bestämmanderätten skulle bli effektiv.

Jag vill slutligen påminna om att den nya medbestämmandelagen innebär att kollektivavtal kan ingås om medbestämmande för fackföreningen i olika frågor om förhållandena på arbetsplatsen. Det kan också gälla tillämpningen av svenskundervisningen.

Fröken HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag ställde i min interpellation frågan, om regeringen anser det möjligt för ett enskilt statsråd att jämsides med så stora områden som arbetsmarknadsfrågor och jämställdhetsfrågor ägna invandrarfrågorna den tyngd de förtjänade. Det betraktar jag som en fråga om arbetsfördelningen inom regeringen och ingenting annat, men Per Ahlmark föredrar tydligen att se den som en invandrarfråga.

Sedan sade Per Ahlmark att invandrarfrågorna berör många olika departement. Men just därför att de berör så många olika departement som omfattar så vitt skilda frågor måste det finnas *en* person som har det samlade ansvaret för dem. Det är därför snarast skäl för att ha en invandrarminister och inte ett skäl för motsatsen, såsom Per Ahlmark försöker få det till.

Vidare var det ingen artikel om språkundervisningen som jag åberopade, utan det var en undersökning – jag meddelar detta för att undvika vidare missförstånd på den punkten.

Per Ahlmark tog upp frågan om assyrierna som ett exempel på den oerhört tunga arbetsuppgift som invandrarfrågorna innebär. Där menar jag att behandlingen av assyrierna är just ett exempel på vad mångsyssleriet kan innebära, när det tagit den nya regeringen över en och en halv månad att ta ställning till en fråga som var aktuell redan vid regeringsskiftet. Det kan ju ändå inte ha varit så, att den nya regeringens ledamöter tidigare över huvud taget inte ägnade sig åt samhällsfrågor av olika slag.

När man sedan fattar ett beslut i den här frågan, då ger man en lägre myndighet – polisen – instruktion att i större utsträckning besluta i flyktingärenden. Det tycker jag är oroväckande.

När vi kommer in på språkundervisningen undviker Per Ahlmark den konkreta frågan – liksom han f. ö. undvek att svara på min fråga om han kunde instämma i Carl Thams uttalanden om professorsutnämningar. Men till språkundervisningen! När man förlänger en lags giltighet från 1978 och 1979, därför att det visar sig att arbetsköparna inte följer lagen, kan jag inte betrakta det som en skärpning. Redan i dag står det fullt klart – det medger även arbetsmarknadsministern – att många företag medvetet saboterar den här lagen. -

Arbetsmarknadsministern tar upp frågan om tolkningsföreträde. Vi

tycker det är bra att det finns, och vi föreslog t. o. m. att det skulle läggas tidigare än vad som skedde vid beslutet i våras. Men tolkningsföreträdere räcker inte. Just i den bransch där problemen är som störst, fastighetsbranschen, saknas ofta en lokal facklig organisation eller också är den svag. Vi menar att man inte kan överlåta åt invandrarna själva att bevaka sin rätt att få svenskundervisning, men det är i praktiken vad man gör. Här krävs det att en statlig myndighet, arbetsmarknadsstyrelsen, bevakar frågorna och ser till att lagen efterlevs.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att man måste se till att de här bestämmelserna efterlevs. Det är därför jag så utförligt har redovisat de regler som finns för olika grupper av invandrare, vilken rätt till svenskundervisning de har och vilken skyldighet arbetsgivarna har. Det är också därför jag har varit så kategorisk när jag har förklarat att lagstiftningen icke får leda till att invandrare inte kan konkurrera på lika villkor på arbetsmarknaden, därför att deras arbetskraft blir för dyr.

Detta är ett utomordentligt viktigt problem. De människor som har kommit till vårt land från många andra länder och här gör en oerhört fin insats måste naturligtvis få chansen att kunna tala svenska så bra som möjligt för att anpassas till det svenska samhället, samtidigt som man respekterar deras kulturella särart, deras religion och deras språk. Därför är svenskundervisningen utomordentligt viktig. Därför kommer också utbildningsministern att tillsätta en utredning som ser över svenskundervisningen för invandrare i dess helhet. Den skall undersöka var bristerna finns, och sedan får vi överväga vilka åtgärder vi skall vidta för att motverka bristerna.

Sedan säger Eva Hjelmström att behandlingen av assyrierna visar med vilken brist på handlingskraft regeringen har tagit sig an invandrarfrågorna. Vi kom till kanslihuset den 8 oktober. Ingen från den gamla regeringen hade talat om, att här hade förekommit en illegal invandring av ett par tusen turkiska assyrier sedan det förra beslutet fattades i slutet av februari i år. Det fick vi reda på när vi kom till departementet.

Vi tillsatte omedelbart en arbetsgrupp under ledning av statssekreteraren och med representanter för en rad statliga myndigheter och organisationer som var berörda för att diskutera vad man kunde göra i den här frågan. Efter att ha hört alla de här olika myndigheterna och organisationerna kom vi fram till att de som illegalt tagit sig in i landet fram till den tidpunkt regeringen fattade sitt beslut skall få stanna kvar, men att man skall skärpa gränskontrollen för att hindra fortsatt illegal invandring av turkiska assyrier.

Jag har uppfattat det så, att väldigt många människor hyser stor förståelse för det beslutet. Det fattades alltså några få veckor efter det att regeringen tillträdde. Vi arbetar intensivt med frågan. Det gäller den största enskilda flyktingström som vi haft i Sverige på 20 år, efter händelserna i Ungern. Jag hoppas att vi allesammans nu är beredda att

Tisdagen den
16 november 1976

*Om invandrarnas
rätt till undervisning
i svenska, m. m.*

hjälpa till att skapa förståelse för det beslut som regeringen här har fattat och som innebär att ytterligare ett par tusen turkiska assyrier får hemortsrätt i det svenska samhället.

Fröken HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Per Ahlmark tog ånyo upp det faktum att många arbetsköpare undviker att anställa invandrare utan kunskaper i svenska språket för att undgå kostnaderna. Redan i våras hade vi ett förslag om ett kollektivt avgiftssystem för arbetsköparna, som skulle innebära att man inte kan diskriminera invandrarna på det sätt som – det medger också Per Ahlmark – sker. Jag tycker att Per Ahlmark skall titta på det förslaget.

Fortfarande har jag inte fått något svar av Per Ahlmark om Carl Thams uttalande. Jag undrar om jag får tolka det så att Per Ahlmark betraktar dessa frågor som professorsutnämningar, eftersom han inte ännu har dementerat detta.

Fru LEIJON (s):

Herr talman! Får jag först kommentera fröken Hjelmströms diskussion om den förändring av lagen om svenskundervisning som gjordes i våras.

Det är inte en mildring av lagen, som hon säger. Vi gjorde i den tidigare regeringen en översyn inom arbetsmarknadsdepartementet och konstaterade att det fanns viss risk för att inte alla s. k. gamla invandrare skulle få denna undervisning. Den tidigare lagen stadgade ett skadestånd för arbetsgivarna om de inte uppfyllde sina skyldigheter att ge invandrarna undervisning. Men för invandrarna själva innebar det ingen garanti för att de skulle få undervisning, och de var inte särskilt betjänta av ett skadestånd.

Vad man alltså gjorde genom den lagändring som kom var att vid sidan av detta skadestånd, som naturligtvis finns kvar, ge arbetsgivarna en skyldighet att också ordna med undervisningen. Det är de fackliga organisationerna som bestämmer när undervisningen skall ges.

Men detta var egentligen inte anledningen till att jag begärde ordet, utan det var att Per Ahlmark sade att ingen i den gamla regeringen har talat om att vi har fått in en massa assyrier illegalt i landet. Men jag antar att Per Ahlmark läser tidningarna, även när han inte finns med i regeringen. Och jag tror att i alla Sveriges tidningar har frågan om assyrier diskuterats före regeringsombildningen. Vi har, det kan inte vara Per Ahlmark obekant, i den gamla regeringen beslutat om ett ganska stort antal fall där vi inte gett assyrier tillstånd att vara kvar i landet, och det har varit många ganska upprörda artiklar om de besluten. Har det varit okänt för Per Ahlmark att det förekom en sådan här invandring beror det på att frågorna inte var så intressanta för honom att han följde med vad som hände.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Jag tog ju upp den här artikeln där det talas om professorsutnämningar och sade att den innehöll en rad missuppfattningar och ofullständiga citat. Den ger icke uttryck för åsikter hos någon som jobbar inom arbetsmarknadsdepartementet eller i folkpartiet. Det sade jag ju redan i min första replik. Jag står alltså inte bakom de uttalanden som gjorts på den punkten.

Sedan till det som Anna-Greta Leijon sade om assyrierna. I sina kommentarer i fredags förklarade Anna-Greta Leijon att hon var starkt kritisk och att hon inte trodde att beslutet kommer att vara effektivt. Hon sade: Jag kan inte säga hur vi skulle ha gjort, men en sak är säker, vi skulle inte som den nuvarande regeringen ha nonchalerat de kontakter . . . Anna-Greta Leijon går alltså ut och säger att hon är emot beslutet utan att säga ett ord om vad hon skulle ha gjort i stället! Det är litet förbryllande. Man kan ju inte diskutera en svår situation om man inte också diskuterar de alternativ som finns. F. ö. togs kontakter med Södertälje kommun i flera stadier av arbetet inför det här beslutet.

Sedan sade Anna-Greta Leijon att man kunde väl läsa tidningar. Ja, det är klart. Men hur stor omfattningen var av den här invandringen framgick inte alls av tidningarna. Antingen var det väl så att den gamla regeringen före valet visste att det förekom en utomordentligt omfattande illegal invandring av turkiska assyrier. Om man visste det – varför gjorde man då ingenting utan överlät åt den nya regeringen att ta ett svårt beslut?

Eller också visste man det inte. I så fall hade jag helt rätt i min antydan att den gamla regeringen inte talade om för medborgarna vilka problem som vi stod inför på den punkten. Hur Anna-Greta Leijon än vänder sig i den här diskussionen hamnar hon en smula snett.

Jag tycker därför att vi har ett gemensamt intresse av att sluta upp bakom det här beslutet och se till att vi nu ger en chans till de omkring 6 000 turkiska assyrier som kommit till vårt land, en chans till start för en framtid i trygghet och frihet. Samtidigt bör vi sluta upp bakom myndigheterna för att förhindra en illegal invandring till Sverige, så att vi kan fullfölja den reglerade invandring som vi har till vårt land.

Fru LEIJON (s):

Herr talman! Vad jag sade i mina kommentarer i fredags när regeringen hade fattat sitt beslut om assyrierna var egentligen tre olika saker.

För det första sade jag att när det gäller beslutet att låta dem som nu kommit in stanna här i landet hade väl regeringen i stort sett ingen annan möjlighet än att fatta det beslutet.

För det andra sade jag att jag var mycket kritisk mot det sätt på vilket Per Ahlmark skött kontakterna med Södertälje kommun. Den kritiken står jag verkligen för. Jag vet att det socialdemokratiska kommunalrådet på den sociala sidan i Södertälje kommun vid upprepade tillfällen försökt att få kontakt med Per Ahlmark för att träffa honom och diskutera den

Tisdagen den
16 november 1976

*Om invandrarnas
rätt till undervisning
i svenska, m. m.*

här saken. Jag tycker att det borde ha varit självklart för Per Ahlmark att ta den kontakten – inte bara för att Södertälje kommun, som ju fortfarande är den kommun som har de flesta assyriska invandrarna, skulle få lägga fram sina synpunkter och redogöra för de svårigheter och problem som uppstått, utan också därför att man har så mycket kunskaper som är värdefulla att få del av i dessa sammanhang. Jag vet att ifrågavarande kommunalråd fått ett telefonsamtal från statssekreteraren och att han dessutom haft tillfälle att träffa en av tjänstemännen på departementet och diskutera den här frågan. Men jag tycker att den som har det politiska ansvaret för invandrarfrågorna borde ha tagit sig tid att ställa upp när man från kommunens sida ville träffa honom och diskutera de här sakerna.

För det tredje sade jag att jag tyvärr inte tror att det beslut som regeringen fattat för att sätta stopp för vidare invandring utöver sådana som har nära släktanknytning kommer att bli särskilt effektivt. När den socialdemokratiska regeringen i februari månad beslutade i invandrarfrågan fick också ett stort antal assyrier stanna. Vi avsåg också att försöka sätta stopp för en fortsatt invandring och genomförde då ett visumtvång, som till en början såg ut att vara ett effektivt instrument. Under de första månaderna efter det att detta visumtvång införts fick vi visserligen en stor invandring av assyrier, men inte ifrån Turkiet utan ifrån Libanon, människor som flydde undan kriget där. När det gällde de turkiska assyrierna hade visumtvånget till att börja med som sagt en effekt. Men sedan visade det sig att effekten upphörde.

Vad jag sade i fredags var att det finns risk för att det kommer att gå ungefär likadant med de åtgärder som nu vidtas av den nya regeringen; de får kanske en effekt till att börja med men sedan tvingas man försöka med andra slags åtgärder.

Jag tycker att de här frågorna är mycket allvarliga och angelägna. Jag delar Per Ahlmarks uppfattning att vi skall – och här måste alla krafter medverka – hjälpa de människor som kommit till vårt land, inte minst den här stora gruppen assyrier, att få arbete, bostäder och möjligheter att ge sina barn en god uppfostran. På detta område skall vi arbeta tillsammans.

Men Per Ahlmark vet att frågorna är mycket svåra. Den gamla regeringen har inte på något sätt velat dölja de här problemen. Per Ahlmark vet också att det hela under den tid vi satt som expeditonsministär kom i ett delvis annat läge genom en överläggning på nordisk basis.

Jag tror att Per Ahlmark ger mig rätt när jag säger att en expeditonsministär, om det går att undvika, inte bör fatta beslut som är politiskt bindande för den kommande regeringen. Hade inte läget varit sådant hade jag inte på något sätt dragit mig för att liksom dittills fortsätta att fatta både de beslut som är lätta att förklara för människorna, beslut som man kanske får applåder för, och de beslut som är svåra att fatta, dvs. sådana som hur man än vänder och vrider sig medför mycket kritik.

Det är den situation som den inom regeringen som är ansvarig för invandrarärenden alltid och oundvikligen kommer att befinna sig i.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Nu har Anna-Greta Leijon slagit till reträtt på två punkter. Nu medger hon att hon fick information om detta i expeditiönsministerämbetet, dvs. efter den 19 september. Någon redogörelse för den stora legala invandringen skedde alltså inte före den 19 september.

Sedan säger hon att hur man än gör får man kritik, och därför gäller det att fatta ett beslut och sedan stå för det. Precis! Det gäller en regering, och det bör kanske också gälla f. d. medlemmar av en regering.

När vi nu redovisat grunderna för beslutet och talat om på vilket sätt vi fattat det bör väl Anna-Greta Leijon sluta upp bakom beslutet om hon inte har något alternativ. I själva verket säger hon att detta inte heller kommer att bli effektivt, vilket i någon mån – om man tar Anna-Greta Leijon på allvar – undergräver respekten för beslutet.

Jag tycker att det är viktigt att de olika partierna, oavsett om de tillhör regeringen eller oppositionen, bör kunna sluta upp bakom sådana här beslut. De berör flera tusen människors framtid här i landet. Det gäller också om vi skall kunna fortsätta med den reglerade invandringen. Kritik skall man rikta om man har en annan mening eller vill föreslå ett annat beslut, men inte om man i största allmänhet vill slå mynt av en svår fråga.

Kommunalrådet i Södertälje hade kontakt med ordföranden i arbetsgruppen och var uppe på departementet och blev helt insatt i diskussionerna. Jag har själv talat med honom. Vi känner till läget i Södertälje. För AMS blir kostnaderna för de turkiska assyrierna ungefär 70 miljoner detta budgetår. Stöd för socialhjälp och annat har uppgått till närmare 20 miljoner i Södertälje. Jag är helt övertygad om att detta är någonting som både regering och opposition kan stödja.

Problemet är, såsom Anna-Greta Leijon sade, att vi i början av året införde visumtvång för turkiska medborgare. Andra nordiska länder har däremot inte gjort det. Och så kommer då turkiska medborgare med stöd av den nordiska passkontrollöverenskommelsen via andra nordiska länder över till Sverige.

Då uppstår en svår avvägningssituation. Regeringen har fattat sitt beslut. Jag tycker att oppositionen skall kritisera det om den har något alternativ och sluta upp bakom det om man tycker att vi har handlat rätt.

Fru LEIJON (s):

Herr talman! Per Ahlmark försöker blanda ihop korten. Ingen har på något sätt sökt dölja att det förekom en illegal invandring. Tvärtom har, som jag sade förut, den gamla regeringen vid upprepade tillfällen kritiserats i massmedia när den tidigare under våren och sommaren har fattat beslut om avvisning och förpassning av turkiska assyrier. Vad som

hände under expeditiönsministären var att frågan om de andra nordiska ländernas inställning till denna grupp människor kom i ett annat läge. Det vet Per Ahlmark lika väl som jag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om varvsindustrins problem

Herr industriministern ÅSLING erhöU ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Hagels* (vpk) den 11 oktober anmälda interpellation, 1976/77:1, dels herr *Hugossons* (s) den 27 oktober anmälda fråga, 1976/77:38, och anförde:

Herr talman! Herr Hagel har i en interpellation frågat mig vad regeringen avser att göra för att trygga arbetstillfällena för landets varvsarbetare.

Herr Hugosson har frågat mig dels om regeringen kommer att fullfölja intentionerna bakom riksdagsbeslutet om varvsindustrin och säkerställa det kapitaltillskott som ytterligare erfordras för Göteborgsvarven, dels om regeringen kommer att vidta de åtgärder som behövs för att trygga den sysselsättningsnivå som riksdagen våren 1976 lagt fast för den svenska varvsindustrin.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Inledningsvis vill jag erinra om att riksdagsbeslutet i våras innebar att de statliga kreditgarantierna för lagerproduktion kopplades till en neddragning av sysselsättningen från 1974 t. o. m. 1978 med i genomsnitt 30 %. För Göteborgsvarvens del förutsågs en minskning med ca 5 000 personer.

I ekonomiskt hänseende har staten i samband med samgåendet mellan AB Götaverken och Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB att svara för dels förluster på Eriksbergs ineliggande fartygskontrakt och övriga åtaganden, dels förluster som uppkommer på den verksamhet som kommer att bedrivas av Eriksberg fram till den slutliga sammanläggningen, dels merkostnader som eventuellt uppstår inom andra delar av Götaverken på grund av sammanläggningen.

Uttryckt i konkreta siffror är de ekonomiska konsekvenserna följande. Riksdagen anslog i våras 420 milj. kr. för täckning av Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB:s förlust för år 1975. AB Götaverken har nyligen anhållit om kapitaltillskott med anledning främst av den förlust om 581 milj. kr. som företaget redovisat i bokslut avseende tiden 1 januari 1975 – 30 juni 1976. Vidare har företaget sökt beräkna kostnaderna för statens åtaganden enligt det ovan citerade avtalet för tiden t. o. m. 1978. Eftersom det rör sig om en period av mer än två år framåt i tiden är beräkningarna naturligtvis osäkra i vissa avseenden. Götaverken har beräknat att dessa kostnader kan uppgå till åtminstone 1 miljard kronor men inte överstiga 1,5 miljarder kronor. Sammanfattningsvis skulle statens kostnader utöver

redan av riksdagen anslagna 420 milj. kr. kunna komma att uppgå till uppemot 2 miljarder kronor.

Regeringen har i huvudsak, trots den kraftiga minskning av sysselsättningen som nämnda avtal medför och trots de mycket stora kostnaderna för staten, accepterat de intentioner som riksdagsbeslutet i våras gav uttryck för. Regeringen är därför också beredd att förelägga riksdagen förslag om kapitaltillskott till AB Götaverken i en sådan omfattning att en framtida effektiv statlig varvsindustri i landet säkerställs. Frågan om tillskottets form och storlek avses bli samordnad med frågan om inrättande av en statlig varvskoncern vari AB Götaverken ingår.

På längre sikt kan konstateras att varvsindustrin globalt sett kan antas komma att befinna sig i fortsatta svårigheter. Världens varvsindustri har fortfarande en stor överkapacitet i förhållande till förväntad fartygsefterfrågan. Tredje världens länder har fortsatt att i snabb takt bygga ut sin fartygsproduktionskapacitet, och vi kan knappast gentemot dessa länder hävda att den svenska varvsindustrin skall prioriteras på bekostnad av den industriella utvecklingen där. Till följd av det gynnsammare kostnadsläget, jämfört med Sverige och andra västeuropeiska länder samt även med Japan, kommer sannolikt en växande del av nyproduktionen av fartyg att gå till tredje världens länder. Så har i själva verket redan skett med de nya order som rederinäringen har lagt ut på senare tid. Av nya order som placerats under första halvåret 1976, om tillsammans ca 6,3 miljoner bruttoregister-ton, avser sålunda inte mindre än 5 miljoner bruttoregister-ton dessa länder och Japan. Mindre än 1 miljon bruttoregister-ton har tecknats hos de europeiska varven. Den nödvändiga minskningen av varvskapaciteten får således bäras främst av de gamla varvsländerna i Västeuropa och Japan.

Detta innebär, jämfört med i dag, sannolikt en minskad efterfrågan för svenska varv. Jag är dock övertygad om att den svenska varvsindustrin med det stora kunnande som där finns och den effektiva produktionsapparat som svenska varv kan visa upp kommer att hävda sig väl i framtiden.

I samband med riksdagsbeslutet i våras angående varvsfrågorna framhölls för år 1979 bl. a. att planeringen borde vara inriktad på att ytterligare sysselsättningsminskningar kunde komma att bli nödvändiga, förutom den sysselsättningsreduktion om ca 30 % jag tidigare nämnt. Jag tror att en sådan planering, med hänsyn till den internationella överkapaciteten inom varvsindustrin, tyvärr kan vara nödvändig. Det är dock väsentligt att åtgärder snarast sätts in i syfte att få en samlad bild av de stora åtaganden som staten har accepterat inom varvsområdet och finna medel för en smidig anpassning av den svenska varvsindustrin till de internationella förhållandena. Givetvis kommer hänsyn härvid att tas till i första hand sysselsättningsaspekterna och möjligheterna till alternativ sysselsättning för varvsföretagen.

Jag har mot denna bakgrund tillsatt en särskild analysgrupp med uppdrag att analysera en långsiktig verksamhetsplan för en statlig varvskon-

Nr 27

Tisdagen den
16 november 1976

*Om varvsindustrins
problem*

cern och utarbeta förslag till omfattning och form för statligt kapitaltillskott till denna. Detta förslag skall baseras på en analys av sysselsättningsmässiga och finansiella konsekvenser av olika neddragningsalternativ. I det sammanhanget har gruppen också att analysera riskerna med produktion av fartyg i egen regi.

Herr HAGEL (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min interpellation.

Bakgrunden till interpellationen är naturligtvis den allvarliga situation som den svenska varvsindustrin, i likhet med varvsindustrin i världen i övrigt, f. n. befinner sig i.

Sedan redare och bankkapital i vårt land under en lång rad av år utnyttjat varven och varvsarbetarna för sina spekulationer och använt varven ömsom som mjölkko och ömsom som avskrivningsobjekt, tvingas staten till stödåtgärder och ekonomisk uppstädning. Men inte heller genom dessa åtgärder har man lyckats förhindra att det blivit allvarliga konsekvenser för varvsarbetarna.

För min egen hemstad Göteborg har detta t. ex. inneburit följande:

Först lade man ner Lindholmens varv. Kort därefter påbörjades nedläggningen av Eriksbergs Mekaniska Verkstad. Nu har man kommit in i den fasen att man varslar om permitteringar för stora grupper på det tredje varvet, Götaverken, allt i syfte att, som man sade, "anpassa vår varvsproduktion till världsmarknadens behov".

Den planerade nedskärningen uppgick då till ca 30 %. För att inte riskera alltför drastiska konsekvenser gav staten ett stöd, som innebar att man byggde för lagerproduktion; fartyg byggdes och byggs fortfarande för att läggas i landets fjordar.

Under den gångna valrörelsen talades det mycket om att staten hade räddat jobben för varvsarbetarna. Men kort därefter kom det nya varningssignaler – inte ens den trettioprocentiga nedskärningen skulle vara tillräcklig, vilket också framgår av det svar statsrådet Åsling har lämnat.

Om inte kraftfulla åtgärder sätts in, innebär detta att tusentals varvsarbetare – såväl de som är direkt anställda av varven som de som är indirekt anställda av entreprenadföretag – ställs utan jobb. Att insatserna måste göras av staten råder det inget som helst tvivel om. Det privata kapitalet kommer inte att bidra till lösningen av den kris som kapitalägarna i stor utsträckning skapat själva. Under den period som svensk varvsindustri, med statligt stöd, har producerat fartyg på lager har svenska redare lagt ut stora beställningar utanför vårt lands gränser. Jag menar inte ett ögonblick att vi skall förfalla till något slags protektionism, ej heller att vi skall motverka den industriella utvecklingen i tredje världens länder, som statsrådet Åsling säger i sitt svar. Men det måste också finnas ett ansvar för att svenska varvsarbetares yrkesskicklighet tillvaratas.

Av svaret kan man utläsa att beslutet om kapitaltillskott till varvsindustrin skall fullföljas. Dessutom kan man utläsa att en analysgrupp

tillsatts. Då måste man fråga sig: Vad skall analysgruppen ägna sig åt? Det är mycket viktigt att analysgruppen noga undersöker vilka behov av tonnage som finns bland de nya och progressiva länderna. Jag tror att där finns ett behov av tonnage, men att man, på grund av bristande kapital, tvingats ut på en mycket dyr chartermarknad. Kanske svenska krediter till dessa länder, för fartygsbyggnation, på sikt vore bättre än den lagerproduktion varven f. n. ägnar sig åt. Även de socialistiska staterna har behov av tonnage, främst speciallastfartyg och fartyg av icke serietillverkningskaraktär. Men även här krävs säkert krediter.

Ytterligare en uppgift för den tillsatta analysgruppen bör vara att sätta in varven i ett större sammanhang, att söka skapa en statlig produktionskedja som sträcker sig från malmens brytning över förädlingen till fartygsproduktionen och ett statligt rederi. Jag menar inte att en sådan statlig produktionskedja skulle kunna stå över och helt avvika från det omgivande kapitalistiska samhällets ekonomiska spel, men det skulle ändå skapas möjligheter för en bättre planering av såväl varvsproduktionen som kompletteringsverksamheten, bättre möjligheter till insyn och bättre möjligheter till påverkan. Och det skulle definitivt förhindra att varven på nytt blir brickor i rederiers och bankers spel.

Till sist några ord med anledning av herr Åslings synpunkter, vilka inte framkommit i svaret men i övriga kommentarer, att Göteborg skulle vara en så expansiv region att man där skulle kunna hitta alternativa sysselsättningar för de jobb som försvinner. Tyvärr är inte situationen sådan att Göteborg tillförs nya sysselsättningstillfällen ens i den omfattningen att de räcker för att kompensera de arbetstillfällen som redan bortfallit. Det tidigare stora problemet i regionen – framför allt i staden – med obalans mellan tung och lätt industri tenderar nu att balanseras på det sättet att den tunga industrin hotar att nå lika låg sysselsättningsgrad som den lätta industrin. Det var inte den typen av balans vi eftersträvade.

Nu är jag väl medveten om att det är många orter i vårt land där frågan är precis lika akut som i Göteborg. Därför måste analysgruppens aktuella målsättningen vara, inte att ytterligare skära ned – bl. a. varvsindustrin – utan att förbereda en övergång av produktionen till andra fartygstyper och en mycket stor satsning på utbyggnad av kompletteringsindustrier samt att söka nya marknader för produkterna. På det sättet tror jag att sysselsättningen skulle kunna räddas. Jag vill fråga herr Åsling: Är detta målsättningen för analysgruppen?

Jag har också ställt frågan vilka åtgärder regeringen ämnar vidta och fått reda på att man tänker följa upp beslutet om kapitaltillskott, och jag har även fått reda på att man skall tillsätta en analysgrupp. Men vad har regeringen för uppfattning om vilka åtgärder som är nödvändiga att vidta? Analysgruppen kan arbeta, men i takt med dess arbete permitteras allt fler arbetare, och den utvecklingen kan inte tolereras.

Tisdagen den
16 november 1976

*Om varvsindustrins
problem*

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriminister Åsling för svaret på mina två frågor.

Den första frågan gällde huruvida regeringen hade för avsikt att fullfölja intentionerna bakom riksdagsbeslutet om varvsindustrin och säkerställa det kapitaltillskott som erfordras för Göteborgsvarven. Där har jag fått ett entydigt svar att regeringen avser att begära medel av riksdagen så att det kapitaltillskott som erfordras för Götaverkens del kommer att säkerställas. Jag är utomordentligt tacksam för att ha fått ett entydigt svar på den punkten.

Men i övrigt får jag tyvärr konstatera att svaret är luddigt och oklart beträffande huruvida regeringen kommer att vidta åtgärder som tryggar en sysselsättningsnivå som vi i riksdagen så sent som i maj 1976 var ense om – och då samtliga de tre borgerliga partierna stod bakom riksdagsbeslutet.

Jag kan exemplifiera oklarheten genom att citera vad herr Åsling själv säger i sitt svar:

”Regeringen har i huvudsak – – – accepterat de intentioner som riksdagsbeslutet i våras gav uttryck för.” Vad menas med det – i huvudsak? Har regeringen accepterat riksdagsbeslutet eller inte?

Sedan framhåller herr Åsling: ”Tredje världens länder har fortsatt att i snabb takt bygga ut sin fartygsproduktionskapacitet och vi kan knappast gentemot dessa länder hävda att den svenska varvsindustrin skall prioriteras på bekostnad av den industriella utvecklingen där.” Men vem har hävdat det? Riksdagsbeslutet innebar ju att vi som enda varvsnation i världen beslutade oss för att dra ned vår kapacitet med 30 %. Det innebär inte att vi prioriterar vår varvsindustri på de fattiga ländernas bekostnad.

Vad är det vi skall sträva efter? Jo, naturligtvis att övriga varvsnationer fullföljer de intentioner som varvsnationerna var överens om, nämligen att minska varvskapaciteten. Det får ju inte bli så att bara en av varvsnationerna, ett enda land, svarar för neddragningen av varvskapaciteten.

Skall vi fullfölja intentionerna och se till att överkapaciteten försvinner innebär det i princip, herr Åsling, att vi skall ta bort hela den svenska varvsindustrin. Så sent som i början på det här året var man ju överens om att det finns en överkapacitet på ungefär 30 %.

Herr Åsling säger sedan i svaret att av de nya order som placerats under första halvåret 1976 inte mindre än fem miljoner bruttoregister-ton avser de fattiga länderna och Japan. Men hur mycket av de fem miljonerna svarar Japan för? Jo, den alldeles övervägande delen. Japan är världens största varvsnation. Ta kontakt med den japanska regeringen och försök få den att acceptera den målsättning som världens varvsnationer var överens om, att varvskapaciteten skall minskas med 30 %.

Det är ju de övriga varvsnationerna som skall följa Sveriges exempel och minska sin kapacitet – inte de fattiga länderna. Därför kommer frågan naturligt: Har regeringen för avsikt att påverka övriga stora varvsnationer

– Japan och varvsnationerna i Europa – att fullfölja de planer på att minska varvskapaciteten som nationerna tidigare varit överens om? Det är väl ändå inte meningen att det bara är Sverige som skall svara för den minskningen?

Sedan gäller det – och det är den viktigaste frågan som jag vill komma till – planeringen för framtiden. Det är en defaitistisk och negativ syn i industriministerns svar. Han har där ryckt ut en mening från varvspropositionen i maj i vilken det står att planeringen borde vara inriktad på att ytterligare sysselsättningsminskningar kunde komma att bli nödvändiga efter 1978 utöver de 30 procenten. Men, herr Åsling, med anledning av en passus i propositionen väckte jag tillsammans med Jan Bergqvist i Göteborg en motion som behandlades av näringsutskottet. Utskottets betänkande var emellertid något oklart. Men motionens syfte var att man inte skulle ha denna negativa syn på planeringen, nämligen en ytterligare reduktion av sysselsättningsnivån vid de svenska varven. Eftersom det var oklart hur man skulle tolka utskottsbetänkandet och därmed riksdagsbeslutet i maj 1976, ställde jag under debatten här i kammaren till utskottets talesman frågan hur man skulle tolka utskottsbetänkandet på den punkten. Då fick jag följande svar av utskottets talesman, herr Bengtsson i Landskrona: "Herr Hugosson skall alltså läsa utskottsbetänkandet på det sättet att vi förutsätter att det inte blir nödvändigt med ytterligare inskränkningar och nedskärningar." Det var alltså utskottets talesman som sade att vi skulle fatta riksdagsbeslutet i våras på det sättet.

Längre fram i debatten återkom den dåvarande industriministern Rune Johansson, och jag skall citera vad han då yttrade:

"Herr Hugosson har varit ängslig för vad som sker efter 1979. Ja, det är riktigt att vi i propositionen har skrivit att vi inte får utesluta att vi kan ha svårigheter också 1979. Men det har varit mer en varningslampa, en signal, inför att även om det beslut som vi fattar i dag – som jag hoppas – om lagerproduktion visserligen löser problemen efter en nedbantning t. o. m. 1978, måste vi mycket snart återkomma till vad som skall kunna göras 1979.

Låt mig klart säga ifrån att våra ambitioner bör vara att hålla sysselsättningen på den nivå som vi uppnår 1978 också framöver, efter 1978. Och jag kan inte i utskottets skrivning se någon annan uppfattning på den punkten."

Riksdagsbeslutet innebar således att riksdagen den 28 maj detta år fastställde att planeringen efter 1978 icke skall vara inriktad på en ytterligare reduktion av den svenska varvskapaciteten och sysselsättningen vid de svenska varven.

Då är det mycket intressant att få litet klarare besked om vad det är för direktiv som herr Åsling har gett analysgruppen. På den punkten är interpellationssvaret mycket oklart. Men om jag har fått riktiga uppgifter, har herr Åsling lämnat analysgruppen följande direktiv. Man skall undersöka möjligheterna till en ytterligare kapacitetsreduktion med 20 %

och till en ytterligare sänkning av sysselsättningsnivån vid de svenska varven med 20 %. Majbeslutet innebär en reduktion på 4 800–5 000 jobb i Göteborg. Skall vi plussa på med ytterligare 20 %? Ja, då drabbas Göteborg av en ytterligare reduktion på 3 500–4 000 arbetstillfällen. Är detta regeringens mål, eftersom herr Åsling har gett analysgruppen sådana direktiv?

Vidare har analysgruppen fått i uppgift att studera riskerna med lagerproduktion av fartyg. Det är klart att det i den nuvarande internationella varvskonjunkturen finns stora risker med lagerproduktion. Man behöver inte tillsätta en analysgrupp för att konstatera det. Men i ett läge med en internationell nedgång för varvsindustrin, som kanske kommer att vara några år, måste vi ju ta vissa risker. Som herr Hagel sade måste staten lämna det kapitallillskott som erfordras för att man skall kunna klara hela denna bransch, där Sverige har ett kunnande, en kapacitet och en organisation som kanske inget annat land i världen. Under en sådan nedgångsperiod får naturligtvis staten gå in och ta riskerna och se till att produktionskapaciteten bibehålls, så att vi kan klara varvsproduktionen när, som man bedömer, bättre varvskonjunkturer inträder 1980–1981.

Vidare skall analysgruppen utarbeta en långtidsplan för AB Statsvarv, eller vad det nu skall kallas. Det är naturligtvis inte den allra bästa tidpunkten att sätta sig ned och utarbeta en långtidsplan för ett statligt varvsaktiebolag. Man kan lätt räkna ut vad det blir för långtidsplan analysgruppen kan komma fram till i en situation när konjunkturen är dystert. Det är inte underligt att det råder stor oro bland anställda vid de svenska varven i allmänhet och vid Götaverken i Göteborg i synnerhet.

Sedan skall analysgruppen utföra en hel del andra uppgifter. Bl. a. skall den genomföra underleverantörsstudier, och det tror jag är utomordentligt viktigt. Vi har tidigare haft den uppfattningen att mot en varvsarbetare svarar en arbetare vid en annan industri – en underleverantör, ofta ett mindre företag.

Herr Åsling hade förmånen att få vara i Göteborg en vecka före valet, då herr Åsling och jag deltog i en diskussion om de små och medelstora företagens situation. Herr Åsling lovade då att om han bara kom i regeringsställning skulle han verkligen se till att skapa gynnsamma betingelser för de små och medelstora företagen. Om vi skall reducera svensk varvsindustri – utöver de 30 % som riksdagen har beslutat om – med ytterligare 20 %, vilket alltså gör 3 500–4 000 varvsarbetare i Göteborg, innebär det att 5 000 anställda vid de små och medelstora företagen, som är underleverantörer till de svenska varven, blir utan arbete. Det skulle alltså vara en björntjänst mot de små och medelstora företagen som herr Åsling börjar sin bana som industriminister med!

I det nämnda sammanhanget kom vi också att diskutera sysselsättningen i framtiden. Då sade herr Åsling: Om vi vinner valet skall vi se till att skapa 400 000 nya jobb i det här landet, och jobben skall vara jämnt fördelade över hela landet. – Storgöteborgsområdet omfattar unge-

får 8–10 % av landets befolkning. Om vi räknar lågt skulle vi i Göteborgsområdet alltså få 35 000 jobb av de 400 000 nya jobben, och dem behöver vi mer än väl om vi skall klara sysselsättningsnivån. Det som har oroat oss som representerar framför allt Göteborg och Västsverige i övrigt, är ett uttalande av herr Åsling som återgavs i Dagens Nyheter den 28 oktober. Jag skall be att direkt få citera vad som stod i Dagens Nyheter:

”Det kan bli nödvändigt med ytterligare nedbantningar inom varvsindustrin. — När och hur stora dessa neddragningar blir är ännu inte beslutat. Ett förslag kommer inom ett par veckor.” — Nu har vi fått veta att förslaget inte kommer på ännu ett tag. — ”En neddragning skulle framför allt drabba Göteborg.

Göteborg är en expansiv region där man bör kunna hitta alternativ sysselsättning för dem som berörs, hävdade Nils G. Åsling vidare.”

Det här, herr talman, är ett minst sagt förvånansvärt uttalande av landets industriminister, som bör veta hurudan situationen är även i storstadsregionerna. Situationen när det gäller expansionen i Göteborg, herr Åsling, är att vi blivit av med en befolkning på 8 000–10 000 per år under de senaste fem åren och att det har försvunnit ungefär 10 000 jobb på ett par tre år inom industrin i Göteborg. Det är alltså den expansiva region som herr Åsling uttalar sig om! Det är alltså den regionen — och det är det som är det allvarliga — som nu riskerar att få ytterligare problem, om man skulle gå vidare med att reducera svensk varvsindustri. Det blir ett hårt slag och man har stora bekymmer i dag att klara nedbantningen med 30 %. Det är alltså bortemot 5 000 jobb. Vid Götaverken kommer säkerligen 500–600 tjänstemän att få utomordentliga svårigheter att över huvud taget hitta några jobb. Det skulle bli rena katastrofen.

Jag skall också gärna återkomma senare i debatten, herr Åsling, med ett exempel som visar att det icke bara är inom varvsindustrin utan över hela fältet som industristaden Göteborg har bekymmer.

Till slut vill jag, med tanke på att debatten fått en viss kantring mot Göteborg, säga att jag tror att det är utomordentligt väsentligt för svenskt näringsliv och för svensk utrikeshandel på sikt att en svensk varvsindustri bevaras. Svensk varvsindustri har under årens lopp lämnat ett gott tillskott till vår handelsbalans och vår bytesbalans, och det bör den också kunna lämna i framtiden, när den nuvarande svåra internationella varvskrisen är över. Man kan alltså se det stöd från samhället som nu erfordras till svensk varvsindustri under ett par års tid som en investering för framtiden för att bevara en för landet väsentlig näring.

Jag vill ge uttryck för den förhoppningen att herr Åsling tar avstånd från sina uttalanden i Dagens Nyheter den 28 oktober och vill se på svensk varvsindustri med en viss positiv framtidstro, även om — det medger jag gärna — den internationella varvskonjunkturen i dag är mycket dyster. Det gäller nu att klara den svenska varvsindustrin över denna svacka. Svensk varvsindustri har under årens lopp ständigt drabbats av sådana här kriser, men genom statligt engagemang och samhälleligt stöd

*Om varvsindustrins
problem*

har vi lyckats klara oss relativt hyggligt. Det är min förhoppning att industriministern vill medverka till att vi gör det även i fortsättningen.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag är tacksam för herr Hugossons beskrivning av situationen i Göteborg och speciellt för den del av hans karakteristik som gick ut på att det förekommer bekymmer över hela fältet. Det är det första erkännande jag har fått från socialdemokratiskt håll när det gäller situationen i svenskt näringsliv i dag. Tack för det, herr Hugosson! Jag hoppas att jag inte sårar den göteborgska självkänslan om jag säger att även det göteborgska näringslivet är en del av den svenska ekonomin och som sådant ganska karakteristiskt för den situation vi f. n. har att arbeta i.

Det är också mot den bakgrunden man får se min beskrivning av Göteborg som en expansiv region. I jämförelse med många andra delar av vårt land är Göteborg expansivt, i synnerhet i den bemärkelsen att Göteborg har ett rikt fasetterat näringsliv, som har större möjligheter att klara omställningsproblem än näringslivet på praktiskt taget vilka orter som helst i Sverige i övrigt. Men jag erkänner att problemen är allvarliga, och jag vill tillägga att vi i regeringen skall göra allt vad vi kan för att bemästra sysselsättningskonsekvenserna av den strukturalisering som även varvsindustrin genomgår.

Jag vill till herr Hagel först säga att jag tycker att hans rundmålning av marknaden för redcrineringen och därmed för varvsindustrin är ganska realistisk mot bakgrund av den aktuella situationen. Marknaden är f. n. mycket pressad, med mycket låga priser, och den ljusning vid horisonten som man länge har spanat efter förefaller att dröja.

Det är mot den bakgrunden som jag alltså har sagt att jag ifrågasätter om en 30-procentig nedskärning räcker. Det är den nu tillsatta analysgruppens sak att närmare analysera olika alternativ för de svenska varven, enkannerligen de svenska varven med statligt ägande, och deras produktionsnivå. Här gäller det en fråga om vad riksdagen är villig att satsa av ekonomiska resurser för att upprätthålla en varvsindustri, och den frågan kommer det att bli anledning att återkomma till.

Herr Hugosson har talat mycket om mitt svar – att det var oklart på vissa punkter och att riksdagsbeslutet skulle ha inneburit några absoluta garantier. Jag måste uppfatta herr Hugossons yttrande så, att man från riksdagens sida har utfäst sig att garantera att en nedbantning med mer än 30 % inte skulle bli nödvändig. Så är det dock inte, herr Hugosson. Riksdagsbeslutet lämnade inga sådana garantier. Den analys av varvsindustrins situation som vi nu är i full färd med att göra ger vid handen att det hade varit mycket oklokt av Sveriges riksdag att på det beslutsunderlag som då fanns fastställa produktionsnivån på den höjden.

Det är självklart att vi från den nya regeringens sida utnyttjar alla internationella kanaler, framför allt OECD:s specialkommitté i frågan, för att betona för omvärlden att vår politik måste motsvaras av likartade

åtgärder från alla skeppsproducenter. Annars blir marknadsutsikterna givetvis inte bättre. Det är självklart, det skulle jag inte behöva påpeka här, att sådana åtgärder nu vidtas.

Herr Hugosson har uppehållit sig ganska mycket vid planeringen för framtiden. Han förvånade mig även i det avseendet genom att vilja antyda att man i nu rådande konjunkturen inte borde framtidsplanera – planerna kunde bli för dystra. Hur menar herr Hugosson att man skulle kunna tillhandahålla riksdagen ett beslutsunderlag av fakta som är realistiskt och som fyller de anspråk som riksdagen har rätt att ställa, om man inte har en långtidsplanering – låt vara att situationen i dag och framemot år 1979 ser dystert ut?

Det är ganska självklart att analysgruppen också måste syssla med att studera denna fråga i ett längre perspektiv.

Herr Hugosson ger här sin egen beskrivning av analysgruppens direktiv, och det är intressant att höra dem relaterade på detta sätt. Det är emellertid en ganska fragmentarisk och delvis missvisande bild av direktiven som herr Hugosson relaterar. Det väsentliga måste ju vara att analysgruppen förutsättningslöst ser över hela frågan om varvsindustrin, speciellt med hänsyn till det statliga ägarengagemanget.

Herr HOLGER BERGQVIST i Göteborg (fp):

Herr talman! Det problem som vi nu diskuterar är egentligen intendent annat än att *behovet* av stora båtar inte på långt när är så stort som *tillgången* på stora båtar, i varje fall om man med tillgång menar vad som är önskvärt ifall man bara ser till sysselsättningen för dem som i dag jobbar på varven.

I det långa loppet är emellertid inte sysselsättningsmotivet allena avgörande för produktionen. Det går inte hur länge som helst att blunda för verkligheten. Syftet med all produktion är naturligtvis på sikt konsumtion. Första förutsättningen för att bygga båtar är naturligtvis att det behövs båtar. Ibland måste sådana självklarheter sägas.

Problemet nu är ju broslagningen över till förändrad produktion när det som man producerar inte finner avsättning. Här har naturligtvis statens åtgärder för varven spelat en viktig och tacksam roll, men i det långa loppet går det inte med konstgjord andning; den blir lätt något av Döbelns medicin. Därför gäller det att försöka finna – i största möjliga utsträckning åtminstone – annan och mera meningsfull produktion för den personal och de anläggningar som finns på våra varv. Vad mera, eller kanske rättare sagt vad nytt kan staten hitta på med hänsyn till att båtar lämpligen inte byggs då behov av dem inte föreligger i samma omfattning som tidigare? Brainstorming kring dessa frågeställningar är absolut nödvändig, och sådan pågår på olika håll; jag föreställer mig att den analysgrupp som herr Åsling talade om ägnar sig åt helt förutsättningslös brainstorming härvidlag.

Jag kan passa på att omnämna ett projekt som är tänkt att utföras på Lindholmens varvsområde, där ju ingen reguljär verksamhet längre

Tisdagen den
16 november 1976

*Om varvsindustrins
problem*

äger rum. Det är ett initiativ som togs av Götaverken och som riktar sig till den tunga industrin, och man menade att Lindholmen skulle utgöra en plats där utbildning och utveckling förenas med produktionsuppgifter. Bakom detta står Göteborgsvarven, länsarbetsnämnden, Metallavdelning 41, Industrijänstemannaförbundet, Verkstadsföreningen, styrelsen för teknisk utveckling, Chalmers tekniska högskola, Göteborgs kommun och andra. Hela idén bygger på att man skall producera utbildning och utveckling för den tunga industrins behov på just det här området, att utbildning och utveckling förenas med produktionsuppgifter, att man får en realistisk produktion i full skala osv. I en sådan brainstorming skulle jag alldeles speciellt vilja ställa frågan, vad det kan finnas för behov av tillverkning av vad vi kan kalla experimentell framtida teknik. Den tekniska utvecklingen kräver alltmera av samhällets stöd i ekonomiskt avseende, i organisatoriskt avseende, i tekniskt avseende och kanske alldeles särskilt i avseende på möjligheten till experimentell fullskaleproduktion.

Låt mig ta ett exempel från det aktuella energiområdet. Med all rätt börjar vi äntligen få en mera meningsfull diskussion kring exempelvis vindkraftverk. Men det räcker inte med till intet förpliktande demonstrationsanföranden, det räcker inte med deklARATIONER och god vilja, utan det krävs konkret handling, och det krävs tillverkning i full skala för att utveckla en teknik. Att den måste få försökskaraktär säger sig självt.

Därför måste frågan kunna ställas i vilken omfattning personal och anläggningar, som nu kan vara disponibla i varvsindustrin, i stället kan finna en framtidsmässigt meningsfull sysselsättning i en experimentell tillverkning av tekniskt oprövade innovationer, som förr eller senare i alla fall måste bli prövade som ett led i den tekniska utvecklingen.

Herr talman! Jag frågar mig om inte just detta är någonting för den analysgrupp som industriministern nämnde i sitt interpellationssvar.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Herr industriministern säger att jag har gjort gällande att det råder bekymmer över hela fältet och att det är det första erkännande han har fått sedan han kom in i regeringen av att det skulle finnas bekymmer inom svenskt näringsliv. Det är det mångomtalade dukade bordet som herr Åsling så gärna återkommer till – det yttrande som fälldes av förutvarande statsministern Palme när han påpekade att det är en utomordentligt gynnsam situation som råder i det här landet.

Men herr Åsling har ju den senaste treårsperioden i riksdagen suttit som ordförande i finansutskottet, som är det riksdagsutskott som följer den ekonomiska utvecklingen och den ekonomiska politiken i vårt land. I sin funktion som ordförande i finansutskottet kan herr Åsling väl ändå icke ha undgått att notera att vi har strukturproblem inom svenskt näringsliv? Det kan inte ha varit någon nyhet för herr Åsling, när han tillträdde sin post som industriminister, att det fanns bekymmer inom svensk varvsindustri eller svensk stålindustri eller svensk tekoindustri.

Detta tar herr Åsling som utgångspunkt när han nu angriper socialdemokratin för att vi skulle ha försökt dölja någonting på den här punkten. I maj månad diskuterade vi svensk varvsindustri, och alla i den här kammaren – jag förmodar även herr Åsling – fick väl då klart för sig att vi befinner oss i en besvärlig varvskonjunktur.

Man brukar från den borgerliga regeringens sida gå ut och säga att kostnadsläget är för högt i den svenska ekonomin. Vad menar man med det? Jo, att de svenska lönerna är för höga. Varvsjobbarna i Göteborg har för höga löner, tekoindustrins anställda har för höga löner. Men förlusterna för Götaverken, som riksdagen måste gå in och täcka, har ju inte ett dugg med det svenska kostnadsläget att göra. Herr Åsling vet precis lika väl som jag att huvudparten av Götaverkens förluster har samband med den internationella valutasituationen och icke alls med det svenska kostnadsläget.

Riksdagsbeslutet ger oss möjligheter att skära ned ytterligare, säger herr Åsling vidare. Det som skedde den 28 maj, när vi här i kammaren tog beslutet, var att det sattes som ett mål att vi icke skulle göra ytterligare nedskärningar. En enhällig riksdag fattade det beslutet, bortsett från kommunisterna som över huvud taget inte ville vara med om att ge något stöd till svensk varvsindustri utan pratade allmänt om nationalisering.

Det har alltså hänt någonting sedan den 28 maj för herr Åsling, ty då var han med om att fatta det här beslutet. Nu har herr Åsling gett direktiv till analysgruppen att räkna dels på en reduktion med 20 %, dels på konsekvenserna av att lägga ned ett varv.

Om jag redovisar analysgruppens direktiv pragmatiskt beror det på att jag icke har fått se dem in extenso. Jag tycker att det hade varit lämpligt, när herr Hagel har interPELLERAT och jag har ställt en fråga, att vi hade fått en klar bild av vilka intentioner industriministern har för den här analysgruppen. Självfallet, herr Åsling, skall vi ha en långtidsplanering för svensk varvsindustri, men jag är orolig för resultatet, om man tillsätter en analysgrupp som får mycket kort tid till sitt förfogande; propositionen skall ju, efter vad jag hört, redovisas för riksdagen redan i mars månad, och man måste väl ha litet tid på sig mellan analysgruppens redovisning och propositionsskrivandet.

Jag menar att under denna korta tid och i den dystra varvssituation som världen befinner sig i nu, finns det risker för att man målar i alltför mörka färger för framtiden. Det är det som man är orolig för i en varvsstad som Göteborg. I Landskrona är man orolig för att Öresundsvarvet skall läggas ned. Det är den oron som jag försöker att i någon mån kanalisera till industriministern, när man tvingar en analysgrupp att mycket snabbt i en besvärlig situation internationellt sett göra en långtidsplan. Man får ha is i magen även i en sådan här internationell konjunktursituation och se till att samhället tar ansvaret för sysselsättningen.

Vidare menar jag att man måste ge de anställda garantier. Jag skall gärna återkomma till detta med det mångfasetterade näringslivet i Göteborg; min tid är i det närmaste slut i den här replikomgången. Jag

*Om varvsindustrins
problem*

oroar mig när herr Åsling upprepar vad han sade i Dagens Nyheter – att det inte blir några problem för Göteborg därför att man där har ett mångfasetterat näringsliv.

Herr HAGEL (vpk):

Herr talman! Herr Åsling säger att jag gör mig skyldig till en skön-målning av situationen på världsmarknaden när det gäller byggnation av fartyg osv. Det är egentligen inte en riktig beskrivning av vad jag anförde. Jag var helt klar över att situationen är besvärlig. Jag begriper att orsaken till att de svenska fjordarna ligger fulla av tankfartyg inte är att det skulle finnas stort behov av tankfartyg på världsmarknaden – för då hade de varit sålda.

Men vad jag vill hävda är att anledningen till att det ligger så många tankfartyg i de svenska fjordarna är att man deltog i en spekulation i byggandet av tanktonnage under en period därför att det var väldigt lukrativt. Man byggde upp en hel varvsrörelse som var anpassad för att framställa tanktonnage. När det sedan inträder en situation då behovet av tankfartyg är tillfredsställt och det krävs andra typer av fartygsbyggen, då menar jag att det inte räcker med att bara lägga ut miljontals kronor på att trygga sysselsättningen, som vi säger, utan då måste man verkligen trygga sysselsättningen på sikt och skapa förutsättningar för att komma in på de kommande marknaderna. Och det är icke tankfartyg utan speciallastfartyg som kommer att byggas i framtiden.

Sedan visade jag också på att det kanske finns marknader utanför det som är normalt, det som vi brukar ägna oss åt. Med tanke på den allvarliga situationen bör man undersöka i vilken utsträckning det kanske vore bättre att vi använde våra resurser till att ge krediter åt länder som uppenbarligen har behov av tonnage, så att de tvingades att gå ut på den dyra chartermarknaden, i stället för att ge krediterna till att bygga tankfartyg och lägga i våra fjordar. Detta var ingen skönmåling av situationen.

Dessutom underströk jag att jag är klart medveten om att varvsindustrin under nästan alla år då den fungerat har arbetat med toppar och vågdalar, eftersom marknaden är av den karaktären. Därför gäller det att man också anslår medel så att kompletteringsaktiviteter kan skapas inom varvsindustrin.

Då kan herr Åsling säga att vi inte talar om varvsverksamhet längre. Men jag ser inga vattentäta skott mellan dessa aktiviteter, utan jag menar att man inom varvsindustrin skall ägna sig åt kompletteringsverksamheter. Men det kommer i så fall att krävas att staten ger bidrag för att bygga ut den typen av aktiviteter.

Man säger att det är så otroligt mörkt. Ja, visst ser det mörkt ut. Men låt oss då se efter vad det är som gjort att det blivit så mörkt. Vi har under många år haft en blomstrande tid på våra varv. Men ägarförhållandet har varit sådant att man kunnat föra ut pengarna ur vårt land, placera dem i varvindustrier eller rederier i andra länder. De pengar

som alltså nu skulle behöva användas för att klara av dessa vågdalar finns inte längre i vårt land.

Låt mig också fästa uppmärksamheten på att samtidigt som varvskrisen har accentuerats i vårt eget land har ett enda rederi förlagt beställningar på tolv fartyg utanför landets gränser. Det visar alltså på att det fortfarande finns behov av fartyg. Men vilken typ av fartyg gäller det och var skall de byggas någonstans?

Det är helt klart att redarna inte tar sitt ansvar för den situation som de försatt varvsindustrin i, utan det måste vi politiker göra. Jag tror inte att varvsituationen är ljus – långt därifrån.

Jag vill också säga ungefär som herr Hugosson: Gå inte omkring som ett eko och tala om vilken expansiv region som den göteborgska regionen är, för det är ingen korrekt teckning av situationen. Göteborgsregionen har under de senaste åren förlorat allt fler arbetstillfällen och det blir ett alltmer akut problem. Vi orkar inte med en 50-procentig nedskärning av varvsindustrin. Den skulle få mycket allvarliga konsekvenser och drabba Göteborg mycket hårt.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Holger Bergqvist i Göteborg talade om att man skulle kunna utnyttja varvens produktionsresurser till att utveckla experimentell framtida teknik, och herr Hagel antydde en liknande tanke. Det är självklart att man i det här läget måste kunna ha även sådana synpunkter med i bilden när man prövar varvsindustrins framtid. Det finns ju, som jag sade tidigare, ett stort kunnande och betydande produktionsresurser som skulle kunna nyttiggöras.

Herr Hugosson vidhåller att det inte är någon nyhet detta med problemen i varven, tekoindustrin, glasbranschen, stålbranschen etc. Det är riktigt – men vari, herr Hugosson, bestod då det mångomtalade dukade bordet? Kan vi äntligen få en liten analys av detta?

Målsättningen är naturligtvis att inte göra större nedskärningar i svensk varvsindustri än som är absolut nödvändiga. Frågan kommer ju under riksdagens prövning, och då får vi ta ställning till vilka resurser vi kan disponera för att rädda så mycket som möjligt av svensk varvsnäring åt framtiden. Det blir en avvägning när det gäller dispositionen av resurserna inom handelsstålindustrin, specialstålindustrin, tekobranschen, glasindustrin etc. Den avvägningen kommer riksdagen att få göra. Men jag kan försäkra kammarens ledamöter att det blir en ganska smärtsam avvägning med tanke på de stora problem som finns f. n. Det är självklart så – det vill jag betona med anledning av vad herr Hugosson sade – att samhället måste garantera sysselsättningen, och vi måste hitta vägar för att trygga människornas anspråk på sysselsättning. Jag har fått dokumenterad den uppenbara oro som finns i Göteborgsområdet. Jag förstår den och känner med dem som är oroade, men jag måste samtidigt säga att när jag studerar möjligheterna att under en längre tidrymd bemästra svårigheterna är jag relativt optimistisk.

Herr Hugosson säger att Göteborgs folkmängd har minskat. Det är riktigt när det gäller Göteborgs kommun, men hur är det med Göteborgs region? Såvitt jag vet har regionen inte haft någon negativ befolkningsutveckling. Jag tror att det bland befintliga industrier i Göteborg finns mycken potentiell utvecklingskraft och förmåga som kan komma till god nytta när det gäller att trygga sysselsättningen, men i sista hand är det naturligtvis samhället som måste inskrida med garantier.

Jag vill till sist bara säga att när herr Hagel menar att man måste skapa förutsättningar för att komma in på världsmarknaden med svensk-tillverkade fartyg och att man måste ge krediter till länder som skulle behöva sådana, är det en fråga som för mycket längre och har helt andra aspekter än vår trots allt ganska avgränsade varvskris.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Herr Åsling och jag skall väl inte ta upp någon valdebatt i efterhand. När herr Åsling frågar vari det dukade bordet består kan jag bara konstatera att då den borgerliga regeringen övertog ansvaret i svensk politik hade vi den högsta sysselsättningen vi någonsin haft. Vi har skapat 240 000 nya jobb genom den socialdemokratiska regeringens aktiva ekonomiska politik och aktiva arbetsmarknadspolitik under tre år. Vi har fått en reallöneförbättring under tre år på 13–14 % samtidigt som det i vår omvärld finns 17–18 miljoner som har gått arbetslösa och fått sänkta eller oförändrade reallöner.

Det är en helt annan situation, herr Åsling, att vara industriminister i ett av de västeuropeiska länderna med en arbetslöshet på 4–5 %. Herr Åsling går här till dukat bord med en hög och jämn sysselsättning. Men när herr Åsling möter problem inom vissa branscher på grund av strukturomvandling och annat blir han förvånad.

Herr Åsling är relativt optimistisk och säger att det nog skall klara sig men att samhället i sista hand får ingripa. Det anser jag vara fel. I en strukturomvandling och i den internationella konjunktursituation vi befinner oss när det gäller svensk varvsindustri skall inte samhället vänta och ingripa i sista hand utan gå i främsta ledet för att kunna klara varvsindustrin över den här svackan.

Vi har exempel på att det privata kapitalet inte klarat detta. Därför är det litet oroväckande när herr Åsling i ett tidigare inlägg sade att det framför allt är inom den statliga varvsindustrin som man måste göra nedskärningar. Det skulle innebära Götaverken, Öresundsvarvet och kanske Uddevallavarvet. Det är alltså västkusten som skulle drabbas.

Göteborg har ett mångfasetterat näringsliv och det finns inga problem där, menade herr Åsling. Jag skall ge herr Åsling en liten lista på problem som vi står inför.

Inom Volvo – ett stort och bra företag – räknar man med en minskning på 1 300–1 500 sysselsatta från hösten 1976 t. o. m. 1980.

Inom PLM i Surte – ett annat privat företag – har drygt 200 arbetstillfällen försvunnit sedan förra året. Företaget har 420 anställda i dag

och de riskerar att bli av med sina jobb 1978–1979. Anställningsstopp råder.

Turitz har varslat om nedläggning för ett par veckor sedan för samtliga 430 anställda vid sitt huvudkontor. Man skall lägga ned verksamheten i Göteborg och centralisera den till Stockholm.

Facit avvecklar samtliga anställda vid Original-Odhner, 370 personer, vid utgången av 1977.

Varven har vi pratat om, där det finns beslut om nedläggning av 4 800 jobb. Herr Åsling hotar med ytterligare 20 %, som gör 3 500–4 000 i Göteborg.

Hamn- och sjöfartsverksamheten minskar som en följd av den situation jag talat om här. Det allvarliga är att när de stora tunga industrierna genom rationaliseringar osv. minskar sin sysselsättningsnivå, minskar också möjligheterna för de små och medelstora företagen, som framför allt finns i regionens perifera områden, i glesbygdensdelen i västra Sverige. Det är de små verkstäderna som riskerar att förlora jobben som en följd av situationen i varvsområdet.

Det enda område, herr Åsling, där det finns ett visst expansionsutrymme är inom den kommunala sektorn och landstingssektorn. Där har vi haft en borgerlig majoritet i tio år och servicenivån är utomordentligt låg. Men socialdemokraterna övertar nu ansvaret i Göteborg med en ekonomi som tyvärr visar ett underskott på bortemot ett par hundra miljoner. Det är naturligtvis inte så lätt för kommunen att i den takt som man skulle önska bygga ut den kommunala servicen på barnomsorgens, åldrvårdens och sjukvårdens område. Det finns stora behov att täcka men även här lägger ekonomiska bekymmer hinder i vägen.

Men jag vill återkomma till varvsindustrin och neddragningen av 20 %. Vi är den enda varvsnation som följt målsättningen att dra ner 30 %. Dra inte ner ytterligare utan se till att andra varvsnationer fullföljer de planer som man var överens om! Få Japan att dra ned sin varvskapacitet med 30 %! Få de västeuropeiska varven att dra ned med 30 %! Jag tycker att industriministern skall ta ledigt ett par veckor och resa runt och diskutera med regeringarna i de länder som har hög varvskapacitet. Det vore väsentligt att se till att planerna i fråga om nedskärningen fullföljdes i samtliga dessa länder. Det kan inte vara rimligt att ett enda land, Sverige, skall minska sin varvsindustri. Om vi skall ge tredje världens länder ett handtag och på sikt göra det möjligt för dem att få en varvsindustri och varvskapacitet måste de stora varvsnationerna – och av dem den största, Japan – fullfölja den överenskomna planen.

Jag tycker det är oroväckande när herr Åsling i dag säger att vi får acceptera ytterligare nedskärningar. Det råder stor oro bland tjänstemän och jobbare vid Göteborgsvarven. De har i dag stora svårigheter att klara sin sysselsättning genom den 30-procentiga nedskärning som riksdagen har beslutat. Och svårigheterna att klara jobben blir naturligtvis ännu större om ytterligare 3 000 – 4 000 jobb försvinner.

Nr 27

Tisdagen den
16 november 1976

*Om varvsindustrins
problem*

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Det här har utvecklats till något av en allmän näringspolitisk debatt och det kan kanske vara riktigt, eftersom varvsproblemen inte är isolerade. Även om herr Hugosson ena stunden säger detta, föredrar han i nästa stund en fråga från min synpunkt rätt intressant lista på problemföretag – om man nu får uttrycka sig så generellt – som finns inom Göteborgsregionen. Det är väl ändå inte så, herr Hugosson, att t. ex. Volvos problem – i den mån man där har problem – beror på varvskrisen? Vad herr Hugosson berättar om är allmänna problem i svenskt näringsliv som är betingade av vårt höga kostnadsläge och av att vi har levt över våra tillgångar under något år. Vi har heller inte haft – i varje fall inte under det senaste året – den kraftfulla ekonomiska politik som vi förordade i finansutskottet i december i fjol och som skulle ha givit oss ett helt annat utgångsläge för de näringspolitiska åtgärder som nu är aktuella.

Den enkla sanningen är att man har ackumulerat en rad problem som nu har gjort situationen akut för en rad företag, förvärrat varvskrisen, ja, medfört stora problem inom hela det svenska näringslivet. Det är detta, herr Hugosson, som är det främsta vittnesbördet om att det inte finns något dukat bord. Det var kanske en vision men inte mera. I realiteten hade man skjutit problemen framför sig, ackumulerat en rad problem som nu värker ut i sin fulla kraft. Det tycker jag herr Hugosson skall ha med när han bedömer våra reella förutsättningar att rädda så mycket som möjligt av sysselsättningen vid varven i Göteborg.

Jag har inte sagt att vi skall skära ned med ytterligare 20 %; jag har sagt att analysgruppen prövar olika alternativ, och sedan får vi se vad vi i svensk ekonomi orkar med. Men vi skall inte banta svensk varvsindustri mer än nödvändigt.

Eftersom staten har ett ägaransvar i de statliga varven har vi där gått till omedelbar aktion. Staten har ett ägaransvar i NJA, och därför har vi där gått till omedelbar aktion. Men i områden av näringslivet där staten inte har ett ägaransvar måste företagens ägare, företagen själva, i första hand känna ett ansvar. I sista hand måste emellertid samhället trygga sysselsättningen, vara garantin för att den enskilda människan inte kommer i kläm på grund av strukturrationaliseringen och dess konsekvenser.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Det skulle vara mycket intressant om industriministern eller någon annan i regeringen, som reser land och rike runt och talar om det höga svenska kostnadsläget, ville tala om vad det är ni vänder er emot när det gäller det höga kostnadsläget. Är det lönekostnaderna som är för höga, så säg då till människorna att de har för höga löner! Är det de sociala kostnaderna som är för höga – ja, säg då att vi har för bra sociala förmåner och för bra socialförsäkringar! Är det företagens lönsamhet som är för hög eller aktieägarnas vinster som är för höga?

Eller vad menar ni med talet om det höga kostnadsläget? Jag tycker att det är rimligt att vi får vetskap om det.

Nu säger herr Åsling att man under de senaste åren inte har fört den kraftfulla ekonomiska politik som hade varit nödvändig. I valrörelsen reste herr Åsling runt och sade att det har gått bra under de tre senaste åren inom svensk ekonomi på grund av att vi haft en lottriksdag och den socialdemokratiska regeringen tvingats ta hänsyn till den borgerliga oppositionen. I dag – efter valet – säger herr Åsling precis tvärtom, nämligen att det inte alls är bra och att det är en bekymmersam situation han har hamnat i.

Den är inte bekymmersam, herr Åsling. Herr Åsling övertar industriministerposten i ett land – och detta gäller även arbetsmarknadsministern – med en mycket hög sysselsättning. Det bör finnas möjligheter för svensk ekonomi att klara den svenska varvsindustrin. Därför tycker jag att det är bra när herr Åsling säger att han inte anser att varvsindustrin skall dras ned med ytterligare 20 % utan att han endast gett sin analysgrupp i uppgift att undersöka denna fråga. Måtte då resultatet av denna analysgrupps utredningar visa att det inte går att dra ned svensk varvsindustri med ytterligare 20 %. I så fall är jag rädd för, herr Åsling, att man når sådana lönsamhetsgränser vid de olika varven att det blir nödvändigt att lägga ned ett helt varv i Göteborg, Landskrona eller Uddevalla, och då blir problemen mycket stora.

När jag nu lämnar talarstolen för sista gången i den här debatten vill jag uttrycka förhoppningen att herr Åsling, trots att han anser att Göteborgsregionen är en expansiv region, ändå känner ansvar för varvsindustrin i en svår internationell varvskris och ställer samhällets resurser till förfogande, så att vi klarar oss över den här svackan. Svensk ekonomi har råd med det, och de svenska varvstjänstemännen och varvsarbetarna förväntar sig det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder för att rädda svensk skinnindustri

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Karlsons* i Malung (s) den 21 oktober anmälda interpellation, 1976/77:12, och anförde:

Herr talman! Herr Karlsson i Malung har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att rädda svensk skinnindustri och vilka insatser regeringen är beredd sätta in för att rädda arbetstillfällena för dem vilkas arbete är i fara på grund av den hårda importkonkurrensen inom skinnindustrin.

Den svenska skinnkonfektionsindustrin sysselsätter omkring 1 500 personer. Branschen är starkt koncentrerad till Malungs kommun där omkring tre fjärdedelar av sysselsättningen finns.

Importen av skinnkläder har ökat mycket kraftigt under 1970-talet. Som herr Karlsson anger i sin interpellation ökade importen åren 1970–1975 från 12 milj. kr. till 154 milj. kr., alltså mer än en tiodubbling. Importen har även under första halvåret i år ökat starkt även om ökningstakten är något lägre än de tre närmast föregående åren.

Genom att konsumtionen av skinnkläder också har ökat mycket kraftigt har den svenska skinnindustrin hittills knappast behövt vidkännas någon produktionsminskning. Tvärtom ökade produktionen fram till år 1973 för att därefter vara i stort sett oförändrad åren 1974 och 1975. Vissa tecken tyder dock på att vi får räkna med en något minskad produktion i år.

Skinnindustrin omfattas av de särskilda industripolitiska åtgärder för tekoindustrin som infördes i början av 1970-talet och som under riksmötet 1975/76 i två omgångar väsentligt utvidgades. Skinnindustrin har inom ramen för dessa åtgärder varit föremål för insatser av statens industriverk, som administrerar de industripolitiska stödprogrammen. För skinnkonfektionsindustrin inledde industriverket således ett projekt under andra halvåret 1975. En viss investeringsvilja har kommit till uttryck på så sätt att några skinnföretag har ansökt om investeringslån inom ramen för det rationaliseringsprogram för konfektionsindustrin som riksdagen beslutade om i juni i år.

Regeringen avser att även i fortsättningen uppmärksamt följa utvecklingen inom denna sektor. De insatser som statens industriverk gör inom ramen för tekoprogrammet bör kunna leda till effektivitetsförbättringar som i olika avseenden stärker den svenska skinnindustrins konkurrenskraft på sikt och på så sätt ger tryggare sysselsättning inom branschen. För tekosektorn i sin helhet har frågan om ytterligare statliga åtgärder utöver dem som redan har beslutats aktualiserats av såväl branschens arbetstagare som dess arbetsgivare. De förslag i fråga om ett förbättrat stöd till tekoindustrierna som regeringen kan komma att förelägga riksdagen torde liksom hittills komma att omfatta även skinnindustrin.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka industriministern för svaret på min interpellation.

Utvecklingen inom skinnbranschen måste betecknas som mycket oroande. T. o. m de första åren av 1960-talet får den i stort benämnas som gynnsam. Företag kunde exportera på ett hyggligt sätt till för bara några år sedan, och så sent som 1965 uppgick den svenska importen av skinnplagg till ett värde av ca 626 000 kr.

Från början av 1970-talet ökade emellertid importen av skinnplagg starkt. Till en början var det vissa statshandelsländer som kom in på marknaden. Men snart kom också länder i Fjärran Östern med priserbjudanden som låg långt under de svenska priserna. Detta har resulterat i en mycket kraftig ökning av importen till Sverige. 1970 uppgick importen av skinnplagg till ett värde av 11 952 000 kr. för att 1975 vara

uppe i 154 240 000 kr. För de åtta första månaderna 1976 uppgår importen till ett värde av 132 859 000 kr. Motsvarande siffra för 1975 var ca 82 345 000 kr. Således en import för ca 10,3 milj. kr. per månad de första åtta månaderna 1975 mot ca 16,6 milj. kr. per månad de åtta första månaderna 1976. Detta kan jämföras med den månatliga importen för hela 1974, som uppgick till 6,8 milj. kr. En annan mätmetod, som kanske vore den rätta med tanke på att den inte på något sätt är beroende av inflation, är ökningen i ton. De första åtta månaderna 1975 importerades 177 ton och de åtta första månaderna 1976 442 ton; således en ökning med 265 ton.

Med dessa siffror tycker jag mig ha bevis för att industriministerns påstående att ökningstakten för importen är något lägre knappast är riktigt. Även om man med statistik kan bevisa det mesta, så är det dock ett faktum att importökningen för de åtta första månaderna i år i kronor räknat är ca 60 % och i ton räknat ca 150 %. En snabb ökningstakt i ton räknat har kommit under de senaste fyra månaderna.

Den inhemska skinnindustrin har efter hand mer och mer börjat känna av konkurrensen från den alltmer ökande importen. Det fanns företag som redan under våren 1975 kände av konkurrensen så hårt att de började överväga en nedtrappning av produktionen. Eftersom situationen för hela den svenska tekoindustrin nu förefaller att vara allvarlig, så måste situationen vara mycket sämre för svensk skinnindustri på grund av denna svåra importkonkurrens.

Bekanta varsel inom skinnindustrin är ca 225 stycken på 18 arbetsplatser. Det betyder få varsel på varje arbetsplats, vilket inte skapar rubriker i massmedia. Skulle *ett* företag varsla om avskedande av 225 personer bleve säkert uppmärksamheten kraftig – med helt andra utsikter till samhällsingripanden. Man hoppas att detta skall brytas på något sätt och inga fler varsel behöva komma.

Det räcker inte med att rent allmänt vara positiv till svensk skinnindustri eller tala om ett förutsättningslöst prövande, för då kan det gå med hela den svenska skinnindustrin som det gick med stålverket i Vikmanshyttan. Ett sådant öde får inte drabba svensk skinnindustri åtminstone inte förrän nya arbetstillfällen har skapats inom andra industrier, framför allt i Malungsområdet.

Malung är huvudcentrum för svensk skinnindustri, vilket framgår av att branschen torde sysselsätta ca 1 500 kollektivanställda, varav ca 1 100 i Malung. Ur den synvinkeln måste det stå klart att branschen och orten inte hjälps av vackra ord utan endast av praktisk handling, som måste bestå i dels räddning av branschen, dels skapande av nya arbetstillfällen som kompensation för dem som försvinner.

För att ytterligare understryka allvaret i kravet på kraftåtgärder för att rädda svensk skinnindustri vill jag nämna att skinnindustrin som näringsgren i Malung ger arbete åt ungefär hälften av alla industrisyselsatta i kommunen, och genom den historiska bakgrund skinnindustrin haft i kommunen har den också bidragit till att ge Malung en identitet.

Situationen är naturligtvis allvarligast för Malung när svensk skinnindustri vacklar, men även andra orter drabbas hårt. Varslen om permitteringar och arbetsnedläggelser har varit många det senaste året och har drabbat också andra orter där sysselsättningsläget är svårt. Jag kan då nämna Venjan, Mora, Sysslebäck, Ambjörby och Nykroppa. Det är orter med undersysselsättning där framför allt kvinnor har svårt att erhålla arbete. Även på en ort som Borlänge kommer kvinnliga arbetstillfällen att försvinna genom att skinn- och konfektionsindustri läggs ned.

Industriministern har enligt pressen i annat sammanhang uttalat sig för en ny, decentraliserad näringspolitik. Då det gäller decentraliserad industri bör väl svensk skinnindustri mer än något annat passa in på den beskrivningen. Malung ligger inom det inre stödområdet, och där är – som också framhålls i interpellationssvaret – ca tre fjärdedelar eller ca 1 100 av branschens verksamma sysselsatta på ca sextioalet arbetsplatser. Detta bör väl passa in bra på centerns tal om decentralisering och måste väl också medföra att Malung och andra orter som drabbas när skinnföretag läggs ned får en välvillig behandling, inte minst när fördelningen skall ske av de 400 000 nya arbetstillfällena.

Industriministern säger i sitt svar: "De förslag i fråga om ett förbättrat stöd till tekoindustrierna som regeringen kan komma att förelägga riksdagen torde liksom hittills komma att omfatta även skinnindustrin."

Jag vill då – eftersom det med den formulering som finns i svaret tycks råda tveksamhet dels om det kommer något förslag från regeringen om tekoindustrin, dels om skinnindustrin kommer att omfattas av ett eventuellt förslag – till industriministern ställa ett par frågor: Kan industriministern tänka sig att vidta särskilda åtgärder för att rädda skinnindustrin? Skulle regeringen t. ex. kunna tänka sig att göra stödbeställningar för beredskapsändamål för att på så sätt omedelbart förbättra skinnindustrins situation?

Det borde vara angeläget att få dessa frågor positivt besvarade, inte minst med tanke på att en så stor andel av branschen är koncentrerad till en enda ort och att även övriga delar av branschen ofta har stor betydelse för sysselsättningen, framför allt för kvinnor, på ett antal orter, varav flera ligger inom det inre stödområdet.

När regeringen i sin regeringsdeklaration uttalar att man "skall föra en politik för sysselsättning och boende i alla delar av landet", hoppas jag också att det verkligen är något som kan uppfyllas. De 400 000 nya jobben som centern lovade under valrörelsen hoppas jag betraktas som ett minimiantal, som ökas ytterligare om det behövs för att klara sysselsättningen och en fullgod regionalpolitik för hela landet. Jag vill be industriministern att ytterligare utveckla detta att regeringen "skall föra en politik för sysselsättning och boende i alla delar av landet".

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Det är med stort intresse som vi alla från Dalarna tar del av dagens interpellationssvar. Jag vill understryka vad som har sagts

av herr Karlsson i Malung, nämligen att skinnindustrin, och kanske framför allt den, är en nödvändig del av Dalarnas näringsliv och behöver allt det stöd den kan få.

Därtill kommer att det i Dalarna finns Sveriges enda skinnskola, som borgar för att yrket kommer att fortleva och att det förnämliga yrkeskunnande som finns i dessa bygder vidmakthålls.

Som kammaren vet har vi på många platser i Kopparbergs län ett mycket besvärligt sysselsättningsläge just nu. Jag kan erinra om Vikmanshyttan, som senast varit aktuell. Vidare kan nämnas Sågmyra, Fredriksberg och Särna.

Med detta korta inlägg vill jag bara understryka att det vore ytterst beklagligt, om Malung och övriga orter med skinnhantering skulle råka ut för en ännu hårdare konkurrens från andra länder. Vi i Dalarna behöver vår skinnindustri.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Karlsson i Malung frågade mig om min syn på regeringsdeklarationens målsättning "sysselsättning och boende i alla delar av landet", som han uttryckte det.

Detta är en mycket väsentlig grund för de näringspolitiska åtgärder som regeringen nu fortlöpande ämnar vidta. Självfallet är det också förutsättningen för de åtgärder som kan bli aktuella i den här speciella branschen.

Får jag sedan ta upp en särskild fråga. Herr Karlsson antydde i sitt anförande att importen ökar. Jag har inte någon anledning att gå i svaromål på den punkten. Under det första halvåret skedde en ökning av importen, även om ökningstakten, som jag sade i mitt svar, var lägre än under de tre föregående åren. Det är bestickande att ett land som Sydkorea svarar för den största delen av importökningen när det gäller skinnkonfektion. Importen därifrån av denna vara steg från 1,8 milj. kr. år 1973 till 35 milj. kr. år 1975. Under första halvåret i år uppgick den till 39 milj. kr. – Det kan också illustrera den problematik som herr Karlsson var inne på.

Jag har talat med handelsministern om den här frågan och fått bekräftat att man inom hans departement uppmärksammat den kraftiga importuppgången. En svensk förhandlingsdelegation är f. n. på väg till Sydkorea för överläggningar om tekoexporten från detta land till Sverige. Handelsministern har uppdragit åt denna delegation att uttrycka vår oro över den stora skinnexporten till Sverige i tanke att man på koreansk sida kan finna anledning till återhållsamhet i försäljningsansträngningarna. En svårighet är att skinn utgör en vara som inte omfattas av det internationella multifiberavtalet, vilket är vårt lands och andra länders grundval när det gäller att få till stånd begränsningar på tekoområdet. Erfarenheterna från detta område visar dessutom att om man kan uppnå en reglering av ökningstakten i exporten från ett land ökar i stället exporten från andra länder.

Det förefaller helt otänkbart att vi skulle införa en allomfattande begränsning av importen av skinnkläder, av samma slag som vi f. n. har på skoområdet. Den svenska ekonomin är i hög grad beroende av våra exportmöjligheter, och det ligger därför i vårt intresse att så långt möjligt värna om internationell frihandel. Det förhållandet att vi nödgas ha begränsningar i fråga om tekohandeln är till övervägande del betingat av nödvändigheten att vidmakthålla en försörjningsberedskap på detta område. Det förefaller tveksamt, åtminstone just nu, om en restriktiv inställning i fråga om importen av skinnkläder skulle kunna motiveras med motsvarande behov. Ett undantag skulle möjligen vara handskar.

Ytterligare undersökningar för att få full klarhet i försörjningsberedskapsläget när det gäller skinnkläder är emellertid nödvändiga. Frågan måste följaktligen – och det antydde jag i mitt svar – lämnas öppen ytterligare någon tid. Detta sammanfaller också med kravet på ett genomförande av en analys av tekostödet. En sådan sker f. n. i industridepartementet. Frågan om särskilda åtgärder måste alltså anstå till dess denna översyn är klar.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Herr talman! Industriministern säger att ökningstakten har begränsats. Det har den knappast gjort om man ser på de åtta första månaderna i år. Under de sista fyra månaderna av den perioden – maj–augusti – har det nämligen varit en speciellt hög ökningstakt. Det är det som oroar mig väldigt mycket. Som jag sade utgör utökningstakten i ton räknat – och det är kanske det måttet man skall använda när man diskuterar dessa frågor – 150 % för de åtta första månaderna, och den är mycket hög för de sista fyra månaderna av den perioden.

Det är också angeläget att betona att man måste göra endera industripolitiska eller handelspolitiska satsningar. Personligen bedömer jag – och industriministerns senaste inlägg andades också den uppfattningen – det som svårt att gå in för handelspolitiska restriktioner i alltför hög grad. Men då måste man vidta kraftfulla industripolitiska åtgärder, med tanke på att man kan befara att det annars kan försvinna 500–800 arbetstillfällen fram till början av 1980-talet.

Sammanfattningsvis: det är tre faktorer som gör situationen allvarligare för svensk skinnindustri än för andra branscher, inklusive tekobranchen.

För det första är en så stor andel av branschföretagen som tre fjärdedelar koncentrerad till en och samma ort. De företagen svarar för ungefär hälften av den ortens industrisysselsättning.

För det andra har även övriga orter som fått del av sysselsättningen i branschen ofta varit glesbygdskommuner med undersysselsättning, inte minst för kvinnor. Även i något annat fall, t. ex. Borlänge, har orter med tung industri haft nytta av den sysselsättning som skinnindustrin kunnat ge kvinnor.

För det tredje har vi en mycket svår importkonkurrens på detta område, och importkonkurrensen från de verkliga lågprisländerna är den svåraste.

När det gäller dessa kan och måste man till råga på allt befara att det förekommer s. k. dumping.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om regionalpolitiskt stöd till norra delen av Kalmar län

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Anderssons i Gamleby (s) den 22 oktober anmälda interpellation, 1976/77:14, till herr arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Gamleby har frågat arbetsmarknadsministern om regeringen är villig medverka till att regionalpolitiskt stöd i full utsträckning kan ges till norra delen av Kalmar län samt att statlig verksamhet kan lokaliseras till området. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Jag är ense med interpellanten om att det finns sysselsättningsproblem i norra delen av Kalmar län. Men det finns ingen anledning att se alltför mörkt på situationen. Enligt de bedömningar och prognoser som har gjorts i arbetet med Länsplanering 1974 väntas en viss ökning av befolkningen under resten av 1970-talet. När det gäller sysselsättningen väntas utvecklingen bli ungefär densamma som i riket som helhet inom resp. näringsgren. Jord- och skogsbruket samt industrin svarar dock var för sig för en större sysselsättningsandel i den här länsdelen än i riket i övrigt. Totalt sett väntas sysselsättningsutvecklingen i länet bli svag. För att råda bot på de långsiktiga problemen i norra Kalmar län har länsstyrelsen i länsplanering 1974 fört fram förslag till en rad åtgärder. Regering och riksdag får tillfälle att återkomma till dessa frågor i samband med behandlingen av propositionen 1975/76:211 om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik.

Bakgrunden till herr Anderssons interpellation är den aviserade nedläggningen av AB Järnförädlings anläggning i Västervik. Självfallet utgör denna ett hot mot arbetsmarknaden i norra Kalmar län. Regeringen kommer därför att i samverkan med bl. a. regionala organ göra vad på den ankommer för att klara upp sysselsättningsproblemen i kommunen. Regeringen har i sådana här fall möjlighet att bevilja regionalpolitiskt stöd även om kommunen i fråga ligger utanför stödområdet. Som jag i tidigare sammanhang har deklarerat, ligger även ett stort ansvar på den berörda koncernen att skaffa ny sysselsättning till Västervik. Efter samråd med arbetsmarknadsministern får jag också meddela att arbetsmarknadsorganen kommer att vidta erforderliga åtgärder för att mildra verkningarna för den personal som berörs av de aktuella varslen.

Jag vill tillägga att innan den nu aktuella nedläggningen aviserades har det sedan lång tid tillbaka rått en viss brist på arbetskraft i regionen. Speciellt gäller detta Västerviks kommun.

Nr 27

Tisdagen den
16 november 1976

Om regionalpolitiskt stöd till norra delen av Kalmar län

Tisdagen den
16 november 1976

*Om regionalpoli-
tiskt stöd till norra
delen av Kalmar
län*

Herr ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för interpellationssvaret. Svaret har en positiv tendens, vilket jag naturligtvis uppskattar. Det finns dock anledning att något kommentera svaret.

Industriministern inleder med en synpunkt innebärande att det inte finns anledning att se alltför mörkt på situationen när det gäller arbetsmarknadsläget inom Västerviks kommun och i norra Kalmar län. I visst avseende kan jag dela industriministerns uppfattning. I annat avseende finns det faktiskt en ganska mörk ton i utvecklingsbilden.

I min interpellation angav jag hur befolkningstalet 1970–1975 minskat med 858 personer, och den tendensen ser ut att förstärkas under år 1976. Antalet sysselsättningstillfällen minskar också, och det är detta förhållande som måste ändras i en positiv riktning. Prognoserna i detta sammanhang håller således inte, i varje fall inte hittills.

Västerviks kommun är till ytan södra Sveriges näst största, där centralorten Västervik för dagen har en något så när balanserad arbetsmarknad. Men här kommer de aviserade permitteringarna vid Järnförädlings Västerviksfabriks AB in i bilden. Härtill kommer den ständigt pågående strukturrationaliseringen inom industrin, vilken i de flesta fall också minskar antalet sysselsättningstillfällen.

I det här området finns utanför centralorten Västervik fyra bruksorter och ytterligare ett industrisamhälle, därtill en omfattande del ren glesbygd. Det är inom de sistnämnda områdena besvärligheterna är och kommer att bli störst. Statens insatser kommer att bli nödvändiga för att få balans i utvecklingen inom dessa områden.

Industriministern har i sitt svar angett att regeringen i samverkan med de regionala organen ämnar göra vad på den ankommer för att klara sysselsättningen. De planeringsramar som finns i bl. a. länsplaneringen bör vara riktmärken för insatser från statens sida så att de uppsatta målen kan nås.

Min frågeställning angående lokalisering av statlig verksamhet har ej direkt berörts i industriministerns svar, men jag förutsätter att, i det fall regeringen enligt svaret är beredd att "göra vad på den ankommer", det då också måste bli fråga om lokalisering av statlig verksamhet till området.

Länsmyndigheterna i Kalmar län tillsammans med kommunala representanter kommer under den närmaste tiden att ges tillfälle till överläggningar med industriministern och arbetsmarknadsministern. Jag förutsätter att industriministern vid det tillfället konkret redovisar på vilket sätt och i vilken omfattning regeringen är beredd att gå in med stödåtgärder. Det föreliggande svaret ger inga konkreta besked på mina frågeställningar.

Herr talman! Med hänvisning till det senast anförda har jag inte nu anledning att vidare utveckla problemkomplexet.

Tisdagen den
16 november 1976

Om regionalpolitiskt stöd till norra delen av Kalmar län

Herr REJDNELL (fp):

Herr talman! Herr Andersson i Gamleby har tecknat en bild av norra Kalmar län som – tyvärr måste man säga – återspeglar verkligheten i vad gäller såväl sysselsättningsstrukturen som befolkningsutvecklingen. Just nu är det Västerviks kommun som drabbas av industrinedläggning – tidigare har andra kommuner inom länet fått vidkännas liknande och kanske större sysselsättningsproblem.

I Länsplanering 1974, som länsstyrelsen upprättat i samråd med kommuner och landsting, kan man spåra en försiktig optimism i befolkningsutvecklingsprognosen. Orsaken till denna försiktighet är att finna i den kalla verkligheten som visar på praktiskt taget status quo i vad gäller invånarantalet i Kalmar län sedan åtskilliga årtionden tillbaka. Om länet fortsättningsvis skall kunna försöka följa genomsnittsutvecklingen för landet, kan vi inte stillatigande sitta och se på när arbetstillfällena går ifrån oss. Visserligen bebor smålänningar Kalmar län och vi har ju rykte om oss att kunna klara oss själva, men helt oberoende av landet i övrigt kan vi aldrig bli.

Jag har på ort och ställe haft tillfälle att ta del av stämningen och reaktionerna på beskedet om avvecklingen av Järnförädlings fabriker i Västervik. Det minsta jag kan säga är att man är bekymrad för framtiden. Arbetsförmedlingen – som upprättat en filial på Järnförädlings kontor – arbetar för högtryck. Även om det stora flertalet friställda på sikt skall kunna placeras på nya jobb kommer med säkerhet ett ovisst antal att få gå sysslösa längre eller kortare tid. Den kategori arbetssökande som kan befaras drabbas hårdast blir ungdomen. Redan i dag utgör ungdomar under 25 år en dryg tredjedel av arbetssökande utan arbete. Läger man därtill det fyrtiotal ungdomar som nu friställts från Järnförädlings fabriker och även tar hänsyn till beredskapsarbetande ungdomar, som väntar på ett mera meningsfullt arbete i Västervik eller dess närhet, kommer man upp till hela 230 ungdomar under 25 år som söker fast anställning. De ungdomar som under nästa år slutar skolan och söker sig ut på arbetsmarknaden får det inte lätt i konkurrensen om arbetstillfällena. Vi kan inte acceptera en så markant ungdomsarbetslöshet i en kommun av Västerviks storlek. Krafttag måste till och de behövs nu.

Arbetsmarknadsminister Ahlmark, som den 21 oktober svarade herr Svensson i Eskilstuna på en fråga om åtgärder vid Järnförädlings fabrik i Hälleforsnäs på grund av varslade uppsägningar av 260 anställda, utlovade:

”Lokaliseringsstöd kan beviljas företag utanför det s. k. allmänna stöd-området t. ex. när en ort hotas av avsevärd arbetslöshet till följd av industrinedläggning eller när ett område med ensidigt näringsliv behöver tillföras ytterligare industrier.”

Kan herr industriministern tänka sig att detta även skulle kunna gälla för Västerviks vidkommande?

Jag efterlyser alltså ett mera konkret ställningstagande än vad som framgick av herr industriministerns svar till herr Andersson i Gamleby.

Tisdagen den
16 november 1976

*Om regionalpoli-
tiskt stöd till norra
delen av Kalmar
län*

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! På den sist framställda frågan kan jag svara ett tveklöst ja. I situationer där sysselsättningsläget genom företagsnedläggelser så motiverar tvekar inte regeringen att använda lokaliseringpolitiska åtgärder.

Får jag sedan säga att jag förstår problemet, med den tendens till stagnation som varit karakteristiskt för Västervik under några år. Vad jag i mitt svar dock hänsyftade på var – som också herr Andersson i Gamleby sedan vitsordade – den påfallande balans på arbetsmarknaden i kommunen som vi kunde notera fram till dess att problemen med AB Järnförädling nu har anmälts. Om man tar september månad som mätmånad, finner man att det år 1973 var 101 arbetslösa kassamedlemmar anmälda och att det år 1974 var exakt samma antal, 101. I september i fjol var det 120 arbetslösa kassamedlemmar och i september i år var antalet så lågt som 68. Vid motsvarande mättillfälle var antalet lediganmälda platser 154. Det tyder ändå på en stabilitet. Men jag har klart för mig att problemen med AB Järnförädling radikalt kommer att förändra bilden, och det motiverar också de utfästelser till åtgärder som regeringen har lämnat.

Herr ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Med anledning av industriministerns senaste inlägg vill jag helt kort säga att som jag i min interpellation anger – och som jag också nyss nämnde – är dagens situation i Västervik något så när balanserad. Härtill kommer de aviserade permitteringarna som naturligtvis, när de är av den omfattningen, också kommer att negativt påverka den totala sysselsättningen i centralorten. Därtill kan man lägga den tendens som finns i området utanför själva centralorten. Tyvärr kan jag inte här redovisa alla de problem som för dagen diskuteras, men jag föreställer mig att de länsstyrelse- och kommunrepresentanter som träffar industriministern den 25 november kan redovisa de besvärliga förändringarna i produktionen på vissa områden inom kommunen.

Även om man som industriministern här har angett kan säga att läget för dagen är hyggligt, anser jag ändå att det kan finnas skäl att hellre stämma i bäcken än i ån. Man bör inte vänta till dess att det även i centralorten har uppstått en mycket besvärlig situation.

Industriministern talar i sitt interpellationssvar om att företaget naturligtvis har ett påtagligt ansvar. Det tycker jag också, men för att få Järnförädling att ta det ansvaret vill det också till rätt avsevärda insatser, föreställer jag mig. I Västerviksområdet har i varje fall inte jag haft möjlighet att skymta någonting från AB Järnförädlingens ledning eller från Beijerinvest annat än ett påpekande, att det inte är så stora problem i Västervik eftersom den övriga industrin kommer att suga upp det arbetskraftsöverskott som kan komma att uppstå. Man har inte klart för sig hur personalen är sammansatt på Järnförädling och man bortser också från en rad andra faktorer, när man från Järnförädlingens nuvarande ledning talar om att det inte finns något problem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1976/77:23 till kulturutskottet
1976/77:40 till trafikutskottet
1976/77:42 till skatteutskottet
1976/77:44 till socialförsäkringsutskottet

Nr 27

Tisdagen den
16 november 1976

Anmälan av
interpellation

§ 9 Föredrogs men bordlades åter
konstitutionsutskottets betänkanden 1976/77:4-7
skatteutskottets betänkanden 1976/77:3 och 4
justitieutskottets betänkanden 1976/77:6 och 7
lagutskottets betänkanden 1976/77:1, 3, 5 och 8
kulturutskottets betänkanden 1976/77:1-12
utbildningsutskottets betänkanden 1976/77:1-7
arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:9
civilutskottets betänkanden 1976/77:1-3

§ 10 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna
1976/77:44-46.

§ 11 Anmäldes och bordlades
Propositioner
1976/77:10 om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m. m.
1976/77:27 om åtgärder för att begränsa möjligheterna att föra omfattande
personregister
1976/77:32 om ändring i ärvdabalken, m. m.
1976/77:41 om ändrade beskattningsregler för egenföretagare, m. m.
1976/77:43 om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten
att utbekomma allmänna handlingar

§ 12 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kam-
markansliet

den 15 november

1976/77:47 av herr *Sven Andersson* i Stockholm (s) till fru utrikesministern
om den svenska Mellersta Östern-politiken:

I ett anförande inför Judiska nationalfonden, Keren Kajemet, uttalade
arbetsmarknadsministern och vice statsministern Per Ahlmark att Sverige
inte borde stödja PLO:s deltagande i FN:s säkerhetsråd. Han gjorde vidare
grova utfall mot den hittills förda Mellersta Östern-politiken, bakom vil-
ken, enligt utrikesminister Karin Söders uttalanden, också den nuvarande

regeringen står. Vice statsministerns anförande hölls i nära anknytning till de förklaringar om den svenska regeringens Mellersta Östern-politik som utrikesministern tvingats göra efter den svenska röstförklaringen vid säkerhetsrådets behandling av frågan om PLO:s deltagande i säkerhetsrådets förhandlingar.

Dessa uttalanden av vice statsministern har kommit att röna en alldeles speciell internationell uppmärksamhet. De innebär ett uppseendeväckande avståndstagande från den hållning Sverige intagit i Mellersta Östern-konflikten under de två år vårt land varit medlemmar i FN:s säkerhetsråd. Den osäkerhet om fastheten och konsekvensen i svensk utrikespolitik som uttalandet har väckt kvarstår trots utrikesministerns försäkringar om att den nya regeringen inte har förändrat den svenska Mellersta Östern-politiken. Ett klarläggande från regeringens sida, inför riksdagen, är därför på sin plats.

I motsats till vad vice statsministern påstår i sitt uttalande hävdade ständigt den förra regeringen Israels rätt att existera inom säkra och erkända gränser. Garantier för Israel, enligt säkerhetsrådets resolutioner 242 och 338, var den väsentliga målsättningen. Vi har i Sverige – och det gäller inte minst den svenska arbetarrörelsen – alltid med stor sympati följt judarnas kamp för att skapa och skydda sin egen stat. Ingen har någonsin kunnat tvivla på att vi tillbakavisar varje tanke på att bygga en ny palestinsk stat på Israels ruiner. Men det råder ingen motsättning mellan denna uppfattning och vår önskan att låta palestinierna framträda i FN-debatterna om Mellersta Östern. Menar man att palestiniernas legitima nationella intressen skall tillgodoses och att de skall ha rätt att bilda en egen stat, måste man betrakta dem som en part i konflikten. Det finns i dag ingen annan organisation än PLO som rimligen kan göra anspråk på att företräda dem.

Med anledning av vice statsministerns uttalande hemställer jag att till fru utrikesministern få ställa följande frågor:

Vill utrikesministern inför riksdagen upprepa sina inför offentligheten gjorda uttalanden om att det icke genom regeringsskiftet skett någon förändring i Sveriges hållning i Mellersta Östern-frågan?

Anser utrikesministern att det är förenligt med tilltron till svensk utrikespolitik att framstående regeringsledamöter offentligt uttalar avvikande meningar i en för vår utrikespolitik så internationellt uppmärksam och central fråga som vår Mellersta Östern-politik?

§ 13 Meddelande om frågor

Nr 27

Tisdagen den
16 november 1976

*Meddelande om
frågor*

Meddelades att följande frågor framställdes

den 16 november

1976/77:76 av herr *Gustavsson* i Nässjö (s) till herr kommunikationsministern om utnyttjandet av SJ:s s. k. vpl 10-kort:

Vilka omedelbara åtgärder avser statsrådet att vidta för att underlätta för de värnpliktiga att på statens järnvägar utnyttja det s. k. vpl 10-kortet?

1976/77:77 av herr *Lundkvist* (s) till herr jordbruksministern om utflyttning av den svenska fiskegränsen i Östersjön:

Avser jordbruksministern med anledning av utgången av Warszawa-konferensen att nu aktualisera frågan om utflyttning av den svenska fiskegränsen i Östersjön?

1976/77:78 av herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr socialministern om ändrade bidrags- och lånebestämmelser för inköp av bil åt handikappad:

Enligt 62 § arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) utgår bidrag eller lån för att anskaffa personbil till handikappad som är beroende av sådan för sitt arbete eller för utbildning med yrkesinriktning. Det medicinska behovet skall styrkas med läkarintyg. Helt bidrag utgår med det belopp som motsvarar kostnaden för anskaffning av fordonet, dock högst 20 000 kr. Helt bidrag utgår om den handikappades årliga bruttoinkomst understiger 23 000 kr. Med årlig bruttoinkomst avses intäkter av arbete och kapital samt sjukpenning, livränta, pension, handikappersättning eller liknande förmåner. Handikappad vars årsinkomst överstiger 23 000 kr. men ej 39 000 kr. kan få reducerat bidrag. Enligt uppgift från länsarbetsnämnden kan bidrag ej utgå för köp av begagnad bil, då man räknar med att bilen skall användas åtminstone under en femårsperiod. Om en handikappad i dag önskar köpa t. ex. en bil av 1972 års modell som gått några tusen mil, så går detta alltså inte. Däremot är det tillåtet att köpa en bil som demonstrationskörts högst 500 – 600 mil.

Det kan enligt min mening ifrågasättas om inte gällande bidrags- och lånebestämmelser borde kunna utsträckas så att bidrag kan utgå även vid inköp av en bra begagnad bil, under förutsättning att bilen är godkänd och besiktigad av t. ex. Svensk bilprovning.

Med stöd av vad jag här anfört vill jag fråga herr socialministern:

Vill statsrådet medverka till att ompröva gällande bidrags- och lånebestämmelser för inköp av bil för handikappade, så att även begagnade bilar omfattas av bestämmelserna?

Nr 27

Tisdagen den
16 november 1976

*Meddelande om
frågor*

1976/77:79 av herr *Lindblad* (fp) till herr utbildningsministern om 100-årsminnet av Vegas färd genom Nordostpassagen:

Den 24 april 1880 återkom A.E. Nordenskiöld med Vega efter att ha trängt igenom Nordostpassagen. Den mångsidige naturvetaren Nordenskiöld räknas som den moderna polarforskningens store vägröjare och inspiratör. Bl. a. blev han nära rådgivare till den betydligt yngre Fridtjof Nansen. Nordenskiöld var i flera omgångar liberal riksdagsman, både före och efter färden med Vega.

Vegaexpeditionen fick sannolikt stor betydelse för att hos allmänhet och statsmakter öka intresset för naturvetenskaplig forskning. 100-årsminnet bör kunna aktualisera utgivandet av arbeten som ytterligare belyser Nordenskiölds insatser. Men även på annat sätt bör det vara möjligt att inför 1980 ihågkomma Nordenskiölds insatser genom satsningar från dagens forskare.

Jag vill därför fråga herr utbildningsministern:

Vilka planer finns i dag på att i anslutning till 100-årsminnet av Vegas färd aktualisera insatser med anknytning till A.E. Nordenskiölds gärning?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 17.37.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert